

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
(πρώην Π.Μ.Σ. ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ)**

Διπλωματική Εργασία

ΕΜΜΕΣΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

της

ΣΦΥΡΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Επιβλέπων Καθηγητής: ΤΑΧΥΝΑΚΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

**Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη
Λογιστική Φορολογία και Χρηματοοικονομική Διοίκηση
(πρώην ΠΜΣ στην Στρατηγική Διοικητική Λογιστική και τη Χρηματοοικονομική
Διοίκηση)**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία σκοπεύει στην παρουσίαση και ανάλυση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου που θεσμοθετήθηκαν για πρώτη φορά στην Ελλάδα στις αρχές του 2012 ως εργαλείο του φορολογικού ελέγχου, για τον προσδιορισμό μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης και αφορούν σε διεθνώς αναγνωρισμένες τεχνικές ελέγχου που χρησιμοποιούνται από όλες τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες.

Οι τεχνικές αυτές υιοθετήθηκαν με στόχο την αντιμετώπιση της αυξημένης φοροδιαφυγής και την ανάδειξη φορολογητέας ύλης που διέφευγε μέσω των παραδοσιακών μεθόδων ελέγχου, παρέχοντας στις ελεγκτικές υπηρεσίες σύγχρονα τεχνολογικά εργαλεία και μεθόδους για την αποτελεσματικότερη εκπλήρωση του έργου τους.

Με τη χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου προσδιορίζεται φορολογητέα ύλη, πέρα από αυτή που προκύπτει από τις δηλώσεις και τα επίσημα βιβλία και στοιχεία του φορολογούμενου, αντλώντας πληροφορίες, στοιχεία και δεδομένα από διάφορες πηγές και αναλύοντας το σύνολο της οικονομικής κατάστασης αυτού.

Οι τεχνικές ελέγχου που εφαρμόζονται στη χώρα, βάσει της ελληνικής νομοθεσίας και αναλύονται στην παρούσα εργασία είναι, η τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου, της καθαρής θέσης αυτού, του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά, της αρχής των αναλογιών και η τεχνική σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών.

Τέλος για την καλύτερη κατανόηση της μεθοδολογίας εφαρμογής των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, παρατίθενται πρακτικά παραδείγματα για κάθε μία από αυτές.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	9
ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	9
1.1. Έννοια της φοροδιαφυγής	9
1.2. Αιτίες φοροδιαφυγής	10
1.3. Συνέπειες της φοροδιαφυγής	11
1.4. Έννοια του φορολογικού ελέγχου	12
1.5. Σκοπός του φορολογικού ελέγχου.....	12
1.6. Είδη Φορολογικών Ελέγχων.....	13
1.7. Όργανα διενέργειας φορολογικών ελέγχων	13
1.8. Νομοθετικό Πλαίσιο - Διαδικασία διενέργειας φορολογικών ελέγχων	14
1.9. Παραγραφή Φορολογικών υποθέσεων.....	17
1.10. Έμμεσοι τρόποι προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος	18
1.10.1. Τεκμαρτό εισόδημα - Αντικειμενικές δαπάνες διαβίωσης	18
1.10.2. Εξωλογιστικός προσδιορισμός.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	21
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	27
ΟΙ ΕΜΜΕΣΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ.....	27
3.1. Έννοια των έμμεσων τεχνικών ελέγχου	27
3.2. Νομοθετικό πλαίσιο έμμεσων τεχνικών ελέγχου	28
3.3. Περιεχόμενο έμμεσων τεχνικών ελέγχου	30
3.3.1. Η τεχνική ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου (source and application of funds method).....	30
3.3.2. Η τεχνική της καθαρής θέσης του φορολογούμενου (networthmethod)	30
3.3.3. Η τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά (bank depositsand cash expenditure method)	31
3.3.4. Η τεχνική της αρχής των αναλογιών (mark-upmethod).....	32

3.3.5.	Η τεχνική της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών (unit and volume method).....	32
3.4.	Πεδίο εφαρμογής των έμμεσων τεχνικών ελέγχου	32
3.5.	Διαδικασία φορολογικού ελέγχου με χρήση έμμεσων τεχνικών ελέγχου.....	34
3.5.1.	Έναρξη ελέγχου - Εντολή ελέγχου	34
3.5.2.	Συλλογή πληροφοριών	34
3.5.3.	Διενέργεια ελεγκτικών επαληθεύσεων.....	34
3.5.4.	Επιλογή έμμεσης τεχνικής ελέγχου.....	35
3.5.5.	Πληροφορίες από τον φορολογούμενο	35
3.5.6.	Προσδιορισμός φορολογητέου εισοδήματος	35
3.5.7.	Προσδιορισμός ακαθάριστου εισοδήματος.....	36
3.5.8.	Σύνταξη σημειώματος διαπιστώσεων ελέγχου	37
3.5.9.	Σύνταξη εκθέσεων ελέγχου και έκδοση Οριστικών Πράξεων Διορθωτικού Προσδιορισμού του Φόρου.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....		38
ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ.....		38
4.1.	Τεχνική Ανάλυσης Ρευστότητας Του Φορολογούμενου	38
4.2.	Τεχνική καθαρής θέσης του φορολογούμενου	41
4.3.	Τεχνική Τραπεζικών Καταθέσεων Και Δαπανών Σε Μετρητά.....	44
4.4.	Τεχνική της αρχής των αναλογιών	47
4.5.	Τεχνική σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....		51
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ		51
5.1.	Τεχνική Ανάλυσης Ρευστότητας	53
5.2.	Τεχνική καθαρής θέσης του φορολογούμενου	55
5.3.	Τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά.....	57
5.4.	Τεχνική της αρχής των αναλογιών	58
5.5.	Τεχνική σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών	61

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.9.1 - Φορολογικά έτη / χρήσεις που ελέγχονται το έτος 2020	18
Πίνακας 4.1.1 - Πηγών και αναλώσεων κεφαλαίων/εσόδων.....	41
Πίνακας 4.2.1 - Καθαρής θέσης του φορολογουμένου.....	44
Πίνακας 4.3.1 - Τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά	47
Πίνακας 5.1.1 - Ισοζύγιο Πηγών - Αναλώσεων Κεφαλαίων / εσόδων	53
Πίνακας 5.1.2 - Μειώσεις Λογαριασμών Εισπρακτέων	54
Πίνακας 5.1.3 - Μειώσεις Λογαριασμών Πληρωτέων.....	54
Πίνακας 5.2.1 - Ενεργητικού - Παθητικού.....	55
Πίνακας 5.2.2 - Καθαρής Θέσης.....	56
Πίνακας 5.3.1 - Τεχνική ύψους τραπεζικών καταθέσεων.....	57

**Αφιερώνεται στον
Παντελή και τον Γιάννη**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που επηρεάζει άμεσα τους οικονομικούς πόρους των κρατών. Η ανάλυση, ο εντοπισμός και η καταπολέμησή του είναι πρωταρχικής σημασίας για τις διοικήσεις όλων των κρατών με ιδιαίτερη σημασία για την Ελληνική Φορολογική Διοίκηση, όπου το πρόβλημα που εντοπίζεται είναι ακόμη πιο έντονο.

Στο πλαίσιο αυτό και στοχεύοντας στον εκσυγχρονισμό του φορολογικού συστήματος, υιοθετήθηκαν από την χώρα μας, μέσω φορολογικών μεταρρυθμίσεων, σύγχρονες πρακτικές που εφαρμόζονται διεθνώς και θέτουν τις προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής.

Με το νέο θεσμικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί, ο φορολογικός έλεγχος ως κύριο εργαλείο της φορολογικής διοίκησης για τον εντοπισμό και φορολόγηση των εισοδημάτων που αποκρύπτονται, εφοδιάζεται με νέα σύγχρονα ελεγκτικά εργαλεία, ενισχύονται οι εξουσίες των ελεγκτικών υπηρεσιών και διευρύνονται οι πηγές άντλησης πληροφοριών που μπορούν να αξιοποιηθούν για την αποτελεσματικότερη διενέργεια του ελεγκτικού έργου.

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου αποτελούν ένα σημαντικό εργαλείο του φορολογικού ελέγχου που συμβάλλει στον εντοπισμό της φορολογητέας ύλης που δεν έχει δηλωθεί από την επιχειρηματική δραστηριότητα φυσικών και νομικών προσώπων, αλλά και μη επαγγελματιών φυσικών προσώπων που αποκρύπτουν πηγές εσόδων τους, καθώς οι τεχνικές αυτές βασίζονται στην ανάλυση της οικονομικής κατάστασης των φορολογουμένων χρησιμοποιώντας πληροφορίες και στοιχεία από διάφορες πηγές.

Στόχος της εργασίας αυτής, είναι η παρουσίαση και η ανάλυση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, όπως αυτές εφαρμόζονται από τα αρμόδια φορολογικά όργανα στην Ελλάδα, κατά τη διάρκεια των φορολογικών ελέγχων και βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, προκειμένου να εντοπισθεί η αδήλωτη φορολογητέα ύλη και οι φορολογικές υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο φαινόμενο της φοροδιαφυγής και τις συνέπειες που επιφέρει στις οικονομίες των κρατών, στον φορολογικό έλεγχο ως εργαλείο καταπολέμησής της καθώς και στο νομικό πλαίσιο που καλύπτει τη διαδικασία του φορολογικού ελέγχου και του προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζονται διαπιστώσεις και αναλύσεις διεθνών μελετών και άρθρων σχετικά με τη μεθοδολογία, την εφαρμογή και την αναγκαιότητα χρήσης των έμμεσων τεχνικών ελέγχου.

Το τρίτο κεφάλαιο εστιάζει στο περιεχόμενο των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, το νομικό πλαίσιο που διέπει την εφαρμογή τους στην χώρα μας, καθώς και τη διαδικασία του φορολογικού ελέγχου με τη χρήση των τεχνικών αυτών.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η ανάλυση της μεθοδολογίας των πέντε έμμεσων τεχνικών ελέγχου, της τεχνικής ανάλυσης ρευστότητας του φορολογουμένου, της καθαρής θέσης αυτού, των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά, της αρχής των αναλογιών και της τεχνική σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρατίθενται αριθμητικά παραδείγματα, προκειμένου να γίνει κατανοητή η μεθοδολογία και η εφαρμογή των πέντε έμμεσων τεχνικών ελέγχου που προβλέπονται από την ελληνική νομοθεσία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Εισαγωγικά

Το παρόν κεφάλαιο αναφέρει την έννοια της φοροδιαφυγής, τις αιτίες που δημιουργείται η φοροδιαφυγή, τις συνέπειες που απορρέουν από την φοροδιαφυγή, την έννοια, το σκοπό και την είδη του φορολογικού ελέγχου, τα όργανα που διενεργούν τον φορολογικό έλεγχο, το νομοθετικό πλαίσιο καθώς και τους κινδύνους που απορρέουν από την παραγραφή των φορολογικών υποθέσεων.

1.1. Έννοια της Φοροδιαφυγής

Ως φοροδιαφυγή νοείται κάθε παράνομη πράξη ή παράλειψη των φορολογουμένων, που έχει σκοπό τη μείωση της νόμιμης φορολογικής υποχρέωσης και την καταβολή του φόρου¹.

Αποσκοπώντας στη μη καταβολή ή στην καταβολή χαμηλότερου φόρου, η φοροδιαφυγή μπορεί να διαπραχθεί με διάφορους τρόπους όπως²:

- Την απόκρυψη ή υποεκτίμηση εισοδημάτων και περιουσιακών στοιχείων
- Την μη έκδοση φορολογικών στοιχείων με στόχο την απόκρυψη των συναλλαγών και κατά συνέπεια των εισοδημάτων και φόρων που θα προέκυπταν από αυτές
- Την υποτιμολόγηση των πωλούμενων αγαθών και παρεχόμενων υπηρεσιών, μειώνοντας με τον τρόπο αυτό τα πραγματικά έσοδα των επιχειρήσεων
- Την εμφάνιση στα λογιστικά βιβλία και τις δηλώσεις εικονικών μειωτικών στοιχείων του εισοδήματος, όπως δαπανών που δεν έχουν πραγματοποιηθεί.
- Την καταστρατήγηση ευνοϊκών φορολογικών νόμων και διατάξεων.

Η Ελληνική νομοθεσία συμπεριλαμβάνει τη φοροδιαφυγή στα οικονομικά εγκλήματα και σύμφωνα με το άρθρο 66 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ΚΦΔ) ν.4174/2013 «έγκλημα φοροδιαφυγής διαπράττει όποιος με πρόθεση»³.

¹. Γάτσος Ν. (2012), Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική, Εκδόσεις Κριτική, σελ.86.

². Νεγκάκης Ι. και Ταχυνάκης Π. (2017), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος Θεωρία και Εφαρμογές, Αειφόρος Λογιστική, σελ. 145

³. Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

α) Προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου εισοδήματος, ενιαίου φόρου ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) ή ειδικού φόρου ακινήτων (ΕΦΑ), αποκρύπτει από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης φορολογητέα εισοδήματα από οποιαδήποτε πηγή ή περιουσιακά στοιχεία, ιδίως παραλείποντας να υποβάλει δήλωση ή υποβάλλοντας ανακριβή δήλωση ή καταχωρίζοντας στα λογιστικά αρχεία εικονικές (ολικά ή μερικά) δαπάνες ή επικαλούμενος στη φορολογική δήλωση τέτοιες δαπάνες, ώστε να μην εμφανίζεται φορολογητέα ύλη ή να εμφανίζεται αυτή μειωμένη.

β) Προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή του φόρου προστιθέμενης αξίας, του φόρου κύκλου εργασιών, του φόρου ασφαλιστρών και των παρακρατούμενων και επιρριπτόμενων φόρων, τελών ή εισφορών, δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς, καθώς και όποιος παραπλανά τη Φορολογική Διοίκηση με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με την αθέμιτη παρασιώπηση ή απόκρυψη αληθινών γεγονότων και δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς ή λαμβάνει επιστροφή, καθώς και όποιος διακρατεί τέτοιους φόρους, τέλη ή εισφορές.

γ) Προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου πλοίων δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς στο Δημόσιο το φόρο αυτόν».

1.2. Αιτίες Φοροδιαφυγής

Οι παράγοντες που επηρεάζουν, ευνοούν και διογκώνουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής είναι οι εξής:

- Η υψηλή φορολογική επιβάρυνση των φορολογουμένων σε σχέση με τα εισοδήματά τους
- Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, η πολυνομία και η ασάφεια των φορολογικών νόμων.
- Το μορφωτικό επίπεδο των πολιτών που ως ένα βαθμό προσδιορίζει την ανάπτυξη της φορολογικής τους συνείδησης.
- Η διάρθρωση της οικονομίας με ύπαρξη πολλών μικρών επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων
- Η άδικη και άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών
- Η αδυναμία της φορολογικής διοίκησης ανίχνευσης της φοροδιαφυγής και άσκησης αποτελεσματικού φορολογικού ελέγχου

- Ο τρόπος με τον οποίο το κράτος διαχειρίζεται τα δημόσια έσοδα και ο βαθμός ικανοποίησης των πολιτών από τη παροχή των δημόσιων αγαθών

1.3. Συνέπειες της Φοροδιαφυγής

Η φοροδιαφυγή προκαλεί δυσμενείς συνέπειες και συμβάλλει στη μείωση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας. Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής είναι παγκόσμιο, επηρεάζει άμεσα τους οικονομικούς πόρους ενός κράτους που έχει ως κύρια πηγή εσόδων τους φόρους, του στερεί την ικανότητα να καλύψει τις δαπάνες του και να διαχειριστεί το δημόσιο χρέος του. Στην Ελλάδα το φαινόμενο αυτό είναι ακόμα πιο έντονο. Το μέγεθος της φοροδιαφυγής είναι ιδιαίτερα υψηλό και παρατηρείται στο σύνολο των φόρων που επιβάλλονται, με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται περισσότερο η άσχημη οικονομική κατάσταση της χώρας εμποδίζοντας την οικονομική της ανάπτυξη. Η φοροδιαφυγή προκαλεί προβλήματα στην οικονομία και την κοινωνία, όπως:

α) Μειωμένα φορολογικά έσοδα για το κράτος με συνέπεια αναζήτηση άλλων τρόπων άντλησης εσόδων όπως μεγαλύτερη φορολόγηση, κρατικό δανεισμό, αλλά και μείωση δαπανών, μέτρα που επηρεάζουν αρνητικά την οικονομία (π.χ. αύξηση του δημόσιου χρέους) αλλά και την ευημερία των πολιτών.

β) Άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών δεδομένου ότι η φοροδιαφυγή διαπράττεται σε βάρος όσων δεν φοροδιαφεύγουν οι οποίοι επωμίζονται το σύνολο των φορολογικών βαρών καθώς και των πιθανών πρόσθετων μέτρων για την κάλυψη του δημοσιονομικού κενού που δημιουργείται εξαιτίας της φοροδιαφυγής.

γ) Ανισότητες μεταξύ των πολιτών, αφού κάποιες μόνο κατηγορίες πολιτών μπορούν να φοροδιαφεύγουν επιβαρύνοντας όλους τους υπολοίπους που δεν μπορούν ή ηθικά δεν επιλέγουν να φοροδιαφύγουν, πληρώνουν τους φόρους που τους αναλογούν.

δ) Στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων αφού η φοροδιαφυγή λειτουργεί ως στοιχείο μείωσης του κόστους της επιχείρησης που φοροδιαφεύγει δίνοντας της ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι άλλων επιχειρήσεων που πληρώνουν φόρους.

Η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα σημαντικό και σύνθετο πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει ένα κράτος και για το λόγο αυτό ο περιορισμός και η καταπολέμησή της θεωρείται για όλες τις χώρες ως ένας από τους βασικότερους στόχους της φορολογικής διοίκησης.

1.4. Έννοια του Φορολογικού Ελέγχου

Ο φορολογικός έλεγχος περιλαμβάνει το σύνολο των ενεργειών και ελεγκτικών επαληθεύσεων που πραγματοποιούνται από τα αρμόδια όργανα της φορολογικής αρχής, στα οικονομικά στοιχεία των φορολογουμένων, φυσικών και νομικών προσώπων, ώστε να εξακριβωθεί η ορθή εφαρμογή των φορολογικών διατάξεων και η εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτές.

Ο στόχος του φορολογικού ελέγχου είναι, μέσα από τη διενέργεια διασταυρώσεων και επαληθεύσεων των στοιχείων που προκύπτουν από την οικονομική δραστηριότητα των φορολογουμένων, να εντοπίσει τη φορολογητέα ύλη που δεν έχει δηλωθεί ώστε να καταπολεμηθούν τα φαινόμενα φοροδιαφυγής.

1.5. Σκοπός του Φορολογικού Ελέγχου

Ειδικότερα ο σκοπός του ελέγχου είναι:

- Η διαπίστωση της υποβολής των φορολογικών δηλώσεων και άλλων καταστάσεων που προβλέπονται από τη φορολογική νομοθεσία καθώς και η ακρίβεια των στοιχείων που περιλαμβάνουν.
- Ο έλεγχος τήρησης βιβλίων και έκδοσης στοιχείων σύμφωνα με τις αρχές της λογιστικής και σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπονται από τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (ΕΛΠ)
- Η επαλήθευση των δεδομένων των δηλώσεων σε σχέση με τα οικονομικά αποτελέσματα που προκύπτουν από τα τηρούμενα λογιστικά βιβλία
- Ο έλεγχος εγγράφων και η αξιοποίηση πληροφοριών που σχετίζονται με τη δραστηριότητα και τις συναλλαγές του ελεγχόμενου
- Ο εντοπισμός πράξεων και παραλήψεων που οδηγούν στην καταστρατήγηση των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας
- Ο έλεγχος απόδοσης στο δημόσιο όλων των οφειλόμενων φόρων, τελών και εισφορών
- Ο προσδιορισμός των οικονομικών αποτελεσμάτων και του φορολογητέου εισοδήματος, σύμφωνα με τα ευρήματα και τις διαπιστώσεις του ελέγχου και ο καταλογισμός των προβλεπόμενων από τη νομοθεσία φόρων.⁴

⁴. Νεγκάκης Ι. και Ταχυνάκης Π. (2017) Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος Θεωρία και Εφαρμογές, Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη, σελ. 352-387.

Ο αποτελεσματικός φορολογικός έλεγχος παίζει μεγάλο ρόλο στη δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών και τη δημιουργία αίσθησης φορολογικής δικαιοσύνης στο κοινωνικό σύνολο. Ο εντοπισμός των φορολογικών παραβάσεων και η επιβολή φορολογικών ποινών στους παραβάτες οδηγεί στη συμμόρφωση των φορολογουμένων και τη μείωση της φοροδιαφυγής.

Η εντατικοποίηση δίκαιων και αμερόληπτων φορολογικών ελέγχων από την πλευρά της φορολογικής διοίκησης και η αίσθηση της πιθανότητας ελέγχου και επιβολής κυρώσεων αυτών που παραβαίνουν τη νομοθεσία, λειτουργεί αποτρεπτικά στην απόφαση των φορολογουμένων για απόκρυψη εισοδημάτων και αποφυγή πληρωμής φόρων και οδηγεί στην δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών, την αύξηση των εσόδων του κράτους και τη σταθεροποίηση και ανάπτυξη της οικονομίας⁵.

1.6. Είδη Φορολογικών Ελέγχων

Σύμφωνα με τον Κώδικα φορολογικής διαδικασίας ο φορολογικός έλεγχος μπορεί να διενεργείται από τα γραφεία της Φορολογικής Διοίκησης με βάση έγγραφα και πληροφορίες που μπορεί να έχει στην κατοχή της αλλά και τα βιβλία και στοιχεία του φορολογούμενου που προσκομίζονται ύστερα από γραπτό αίτημα ή να έχει την μορφή του επιτόπιου ελέγχου που διενεργείται στις εγκαταστάσεις της επιχείρησης.

Ο έλεγχος επίσης μπορεί να χαρακτηρίζεται ως πλήρης ή μερικός και σύμφωνα με τις οδηγίες που δόθηκαν με την ΔΕΛ Α 1069048 2.5.2014 απόφαση, "πλήρης έλεγχος" είναι αυτός που διενεργείται για όλες τις φορολογίες και όλα τα φορολογικά αντικείμενα καθώς και για τις εισφορές και τα τέλη, ο οποίος είναι και οριστικός, ενώ "μερικός έλεγχος" είναι αυτός που δεν συγκεντρώνει τα παραπάνω στοιχεία του πλήρους ελέγχου.

1.7. Όργανα Διενέργειας Φορολογικών Ελέγχων

Ο φορολογικός έλεγχος στην Ελλάδα διενεργείται κατά κύριο λόγο από ελεγκτές, υπαλλήλους της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.) και οι υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για τη διενέργεια του ελέγχου είναι⁶:

⁵. Κορομηλάς Γ. και Γιαννόπουλος Χ. (2006), Φορολογικός Έλεγχος Επιχειρήσεων, Σημειώσεις Σεμιναρίου, www.epimetol.gr/aitniainages/Forologikoselenchos_1_F9987.pdf.

⁶. Νεγκάκης Ι. και Ταχυνάκης Π. (2017), σελ. 175-193.

- Η Υπηρεσία Ερευνών και Διασφάλισης Δημοσίων Εσόδων (Υ.Ε.Δ.Δ.Ε.), με αρμοδιότητα τους ελέγχους πρόληψης για την εξακρίβωση της ορθής εφαρμογής των διατάξεων της φορολογικής και τελωνειακής νομοθεσίας. Έχει ως αντικείμενο την διενέργεια μερικών επιτόπιων ελέγχων, ερευνών καθώς και την εκτέλεση εισαγγελικών παραγγελιών.
- Το Κέντρο Ελέγχου Μεγάλων Επιχειρήσεων (Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ.), με αρμοδιότητα τον έλεγχο των φορολογουμένων όλης της επικράτειας με ετήσια ακαθάριστα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα πάνω από κάποιο ποσό το οποίο καθορίζεται με αποφάσεις του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, καθώς και τον έλεγχο για φορολογουμένους ανεξαρτήτως ετησίων ακαθάριστων εσόδων, οι οποίοι διενεργούν διασυννοριακές συναλλαγές με συνδεδεμένες επιχειρήσεις, ή συνδεδεμένα πρόσωπα για τις ενδοομιλικές συναλλαγές τους.
- Το Κέντρο Ελέγχου Φορολογουμένων Μεγάλου Πλούτου (Κ.Ε.ΦΟ.ΜΕ.Π.), με αρμοδιότητα τον έλεγχο φορολογουμένων φυσικών προσώπων όλης της επικράτειας οι οποίοι διαθέτουν μεγάλη ακίνητη περιουσία, πραγματοποιούν υψηλές δαπάνες διαβίωσης ή έχουν αποστείλει χρηματικά εμβάσματα στο εξωτερικό
- Οι Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (Δ.Ο.Υ.), με αρμοδιότητα τον έλεγχο των φορολογουμένων, φυσικών και νομικών προσώπων που ανήκουν στην χωρική τους αρμοδιότητα.

1.8. Νομοθετικό Πλαίσιο - Διαδικασία Διενέργειας Φορολογικών Ελέγχων

Για πάρα πολλά χρόνια ο νόμος που προέβλεπε τη διαδικασία διενέργειας των φορολογικών ελέγχων ήταν ο ν. 2238/94 (Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος), βάσει του οποίου ο έλεγχος επικεντρώνονταν κυρίως στους φορολογούμενους φυσικά και νομικά πρόσωπα που ασκούσαν επιχειρηματική δραστηριότητα, ως προς την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (Κ.Β.Σ. π.δ. 186/92), την επαλήθευση των εσόδων και εξόδων με βάση τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία και το λογιστικό προσδιορισμό των αποτελεσμάτων, όταν δεν προέκυπταν σημαντικές παρατυπίες και παραβάσεις.

Η αντικατάστασή του ν. 2238/1994 και του Κ.Β.Σ. από τους νόμους 4172/2013 "Φορολογία Εισοδήματος" και 4174/2013 "Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας" (Κ.Φ.Δ.), με ισχύ από 1/1/2014, καθώς και του νόμου 4308/2014 "Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα" (Ε.Λ.Π.), με ισχύ

από 1/1/2015, διαμόρφωσε ένα νέο τοπίο, σε μια προσπάθεια απλοποίησης του υφιστάμενου φορολογικού συστήματος, θέτοντας της προϋποθέσεις ώστε η φορολογική διοίκηση να αντιμετωπίσει αποτελεσματικότερα τη φοροδιαφυγή. Με τις διατάξεις των νόμων αυτών ενισχύονται οι εξουσίες των ελεγκτικών υπηρεσιών της φορολογικής διοίκησης, διευρύνονται οι πηγές άντλησης πληροφοριών και βελτιώνονται τα εργαλεία για τη διενέργεια του ελεγκτικού έργου.

Στα άρθρα 23 έως 29 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (Κ.Φ.Δ.), περιγράφεται η διαδικασία διενέργειας των φορολογικών ελέγχων καθώς και οι εξουσίες της φορολογικής διοίκησης.

- Στο άρθρο 23 αναφέρεται: "η Φορολογική Διοίκηση έχει την εξουσία να επαληθεύει, να ελέγχει και να διασταυρώνει την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων εκ μέρους του φορολογούμενου, την ακρίβεια των φορολογικών δηλώσεων που υποβάλλονται σε αυτήν και να επιβεβαιώνει τον υπολογισμό και την καταβολή του οφειλόμενου φόρου, διενεργώντας έλεγχο σε έγγραφα, λογιστικά στοιχεία και στοιχεία γνωστοποιήσεων και παρόμοιες πληροφορίες, θέτοντας ερωτήσεις στον φορολογούμενο και σε τρίτα πρόσωπα, ερευνώντας εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις διαδικασίες που ορίζει η νομοθεσία, και χρησιμοποιώντας μεθόδους, οι οποίες προβλέπονται στον Κώδικα".

Σύμφωνα με το άρθρο ο φορολογικός έλεγχος διενεργείται με βάση αποφάσεις του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων με τις οποίες μπορεί να ορίζεται ειδικός τρόπος διενέργειας των ελέγχων, ενδεδειγμένες ελεγκτικές επαληθεύσεις, για ορισμένες ή και για όλες τις κατηγορίες των υπόχρεων, ανάλογα και με το αντικείμενο δραστηριότητας και το ύψος των οικονομικών δεδομένων.

Για τα φορολογικά έτη που αρχίζουν από 1/1/2014 έχουν εκδοθεί αποφάσεις με τα προγράμματα ελέγχου που θα εφαρμόζονται, ως εξής:

- α) για τις επιχειρήσεις που τηρούν διπλογραφικά βιβλία του ν. 4308/2014, καθορίστηκε το πρόγραμμα ελέγχου του παραρτήματος ΙΙΙ της ΠΟΛ 1124/2015 (ΠΟΛ 1036/2014).
- β) για τις επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά βιβλία, καθορίστηκε πρόγραμμα ελέγχου της ΠΟΛ 1293/2019.

Με τα παραπάνω προγράμματα ελέγχου, γίνεται έλεγχος σε όλα τα φορολογικά αντικείμενα και οι ελεγκτικές επαληθεύσεις που διενεργούνται διακρίνονται σε:

"Γενικές ελεγκτικές επαληθεύσεις", οι οποίες είναι υποχρεωτικές και αφορούν στον έλεγχο των νομιμοποιητικών εγγράφων, της σύννομης τήρησης των βιβλίων και στοιχείων, τον έλεγχο των συναλλαγών μέσω διασταυρώσεων, τον έλεγχο εσόδων, αγορών και δαπανών και γενικά τον έλεγχο των δεδομένων των βιβλίων και την ορθή μεταφορά αυτών στις φορολογικές δηλώσεις.

"Ειδικές ελεγκτικές επαληθεύσεις", οι οποίες είναι υποχρεωτικές και αφορούν στον έλεγχο διαδικτυακών συναλλαγών, έλεγχο μεταξύ συνδεδεμένων επιχειρήσεων, έλεγχο για πλαστά, εικονικά ή νοθευμένα στοιχεία, έλεγχο ταμείου, αποθήκης, απογραφής, αποτίμησης αποθεμάτων, κόστους παραγωγής, καθώς και έλεγχο όλων των φορολογικών αντικειμένων όπως του εισοδήματος, ΦΠΑ, παρακρατούμενων φόρων, χαρτοσήμου, φόρου ακινήτων.

- Στο άρθρο 24 ορίζεται το δικαίωμα της φορολογικής διοίκησης για πρόσβαση στα βιβλία, τα στοιχεία, τα έγγραφα και όλα τα ηλεκτρονικά αρχεία που τηρεί σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία ο ελεγχόμενος, καθώς και η δυνατότητα κατάσχεσης αυτών, όπως και οποιονδήποτε άλλων ανεπίσημων βιβλίων, εγγράφων αρχείων ή στοιχείων, εφόσον θεωρηθεί αναγκαίο, προκειμένου να διασφαλισθεί η αποδεικτική αξία αυτών.
- Σύμφωνα με το άρθρο 25 φορολογικός έλεγχος διενεργείται ύστερα από έγγραφη εντολή ελέγχου, η οποία εκδίδεται κατ' εξουσιοδότηση του Διοικητή της Α.Α.Δ.Ε., από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας που θα διενεργήσει τον έλεγχο και υποχρεούνται να επιδεικνύουν οι υπάλληλοι μαζί με το δελτίο της αστυνομικής τους ταυτότητας, κατά τον επιτόπιο έλεγχο και η οποία περιέχει, τα στοιχεία του υπαλλήλου που θα διενεργήσει τον έλεγχο, τα στοιχεία του ελεγχόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου, το είδος του ελέγχου καθώς και τη φορολογική περίοδο και το είδος των φορολογιών που αφορά ο έλεγχος.
- Η επιλογή των προς έλεγχο υποθέσεων, καθώς και του αριθμού των πλήρων ή μερικών ελέγχων που θα διενεργούνται κατά προτεραιότητα εντός του επόμενου έτους, πραγματοποιείται με απόφαση του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, με βάση κριτήρια ανάλυσης κινδύνου, στοιχεία από εσωτερικές και εξωτερικές πηγές πληροφόρησης ή εξαιρετικά, με βάση άλλα κριτήρια, τα οποία καθορίζονται από τον Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων και δεν δημοσιοποιούνται (άρθρο 26).
- Με τις διατάξεις του άρθρου 27, ορίζονται οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου, ως εργαλείο εντοπισμού μη δηλωθέντων εισοδημάτων, ειδικά στις υποθέσεις που αποδεδειγμένα προκύπτει φοροδιαφυγή.

- Στο άρθρο 28, αποτυπώνεται η διαδικασία κοινοποίησης των αποτελεσμάτων του ελέγχου στον ελεγχόμενο και η διαδικασία έκδοσης της πράξης προσδιορισμού του φόρου η οποία εκδίδεται με βάση έκθεση ελέγχου την οποία συντάσσει η Φορολογική Διοίκηση και περιλαμβάνει εμπειριστατωμένα και αιτιολογημένα τα γεγονότα, τα στοιχεία και τις διατάξεις τις οποίες έλαβε υπόψη της για τον προσδιορισμό του φόρου.

Οι παραπάνω ενέργειες έχουν στόχο την επαλήθευση της ορθότητας των στοιχείων των λογιστικών βιβλίων και φορολογικών δηλώσεων, την επιβεβαίωση καταβολής των οφειλόμενων ποσών, την επαλήθευση και διασταύρωση των φορολογικών υποχρεώσεων και τελικά τον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος και υπολογισμό των φόρων, τελών και προστίμων που θα προκύψουν από τον έλεγχο.

1.9. Παραγραφή Φορολογικών Υποθέσεων

Σύμφωνα με το άρθρο 36 του ν. 4174/2013, που ισχύει από 1/1/2014, το δικαίωμα της φορολογικής διοίκησης για τον έλεγχο φορολογικών υποθέσεων/δηλώσεων και έκδοσης πράξεων προσδιορισμού του φόρου, παραγράφεται μετά την πάροδο πέντε ετών από τη λήξη του έτους υποβολής της φορολογικής δήλωσης. Η ίδια διάταξη με το άρθρο 84 του ν. 2238/94 ισχύει και για τις χρήσεις πριν το έτος 2014.

Η περίοδος της πενταετίας, αν εντός του πέμπτου έτους της προθεσμίας παραγραφής, υποβληθεί αρχική ή τροποποιητική δήλωση παρατείνεται κατά ένα τρία (3) χρόνια για υποθέσεις των ετών πριν την 1/1/2014 και κατά ένα (1) χρόνο για υποθέσεις μετά την ημερομηνία αυτή.

Αν σε γνώση της φορολογικής διοίκησης περιέλθουν νέα στοιχεία κατά το πέμπτο έτος παραγραφής, η προθεσμία παραγραφής παρατείνεται για ένα (1) χρόνο και για δέκα (10) χρόνια, αν τα νέα στοιχεία γίνουν γνωστά μετά την πενταετή προθεσμία.

Επίσης, πράξη προσδιορισμού φόρου μπορεί να εκδοθεί εντός δέκα (10) ετών από τη λήξη του έτους εντός του οποίου λήγει η προθεσμία για την υποβολή της δήλωσης, σε περίπτωση που ο φορολογούμενος δεν έχει υποβάλει δήλωση εντός της πενταετίας, για τα έτη μετά τη 1/1/2018, ενώ για τα προηγούμενα έτη ισχύει περίοδος παραγραφής δεκαπέντε (15) ετών.

Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται ενδεικτικά παραδείγματα για το δικαίωμα ελέγχου φορολογικών ετών ή χρήσεων κατά το φορολογικό έτος 2020.

Πίνακας 1.9.1
Φορολογικά Έτη / Χρήσεις που Ελέγχονται το Έτος 2020

Χρήσεις / Φορολογικά έτη	Ημερομηνία παραγραφής	Αιτιολογία
2014	31/12/20120	5ετής παραγραφή
2013	31/12/2020	Παράταση ενός (1) έτους, λόγω υποβολής αρχικής ή τροπ/κής δήλωσης ή αν προκύψουν νέα στοιχεία κατά το τελευταίο έτος παραγραφής (2019)
2011 και μετά	31/12/2020 και μετά αντίστοιχα	3ετής παράταση λόγω υποβολής εκπρόθεσμης δήλωσης κατά το τελευταίο έτος (2017, 2018, 2019)
2009 και μετά	31/12/2020 και μετά αντίστοιχα	10ετής παραγραφή λόγω λήψης νέων στοιχείων μετά τη λήξη της πενταετούς παραγραφής (2015 και μετά αντίστοιχα)
2004 και μετά	31/12/2020 και μετά αντίστοιχα	15ετής παραγραφή λόγω μη υποβολής δήλωσης

Πηγή: ΑΑΔΕ

1.10. Έμμεσοι Τρόποι Προσδιορισμού του Φορολογητέου Εισοδήματος

Στην προσπάθεια εντοπισμού της μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης και λόγω αντικειμενικής αδυναμίας από την πλευρά της φορολογικής διοίκησης, ελέγχου όλων των φορολογουμένων ή αδυναμίας από την πλευρά του ελέγχου, διενέργειας ελεγκτικών επαληθεύσεων λόγω έλλειψης λογιστικών βιβλίων ή ανεπάρκειας στοιχείων, έχουν θεσπιστεί διαχρονικά από τις φορολογικές αρχές τις χώρας μας έμμεσοι τρόποι προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος.

1.10.1. Τεκμαρτό Εισόδημα - Αντικειμενικές Δαπάνες Διαβίωσης

Για πρώτη φορά στο Ελληνικό φορολογικό δίκαιο, με το νόμο 820/78, θεσπίστηκαν τα τεκμήρια διαβίωσης ως ένας έμμεσος τρόπος προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος. Από τότε παρόμοιες διατάξεις έχουν συμπεριληφθεί σε όλους τους κώδικες φορολογίας εισοδήματος που έχουν ισχύσει, όπως οι διατάξεις των άρθρων 15, 16, 17, 18, 19 του ν.2238/1994 και οι διατάξεις των 30, 31, 32 και 34 του ν.4172/2013 με ισχύ από 1/1/2014 και μετά.

Με τις διατάξεις των άρθρων 30 - 34 του ν.4172/2013, θεσπίζεται εναλλακτικός τρόπος υπολογισμού της ελάχιστης φορολογίας όταν το τεκμαρτό εισόδημα του φορολογούμενου, φυσικού προσώπου είναι υψηλότερο από το συνολικό εισόδημά του. Το τεκμαρτό εισόδημα υπολογίζεται με βάση τις τεκμαρτές δαπάνες διαβίωσης, καθώς και τις δαπάνες απόκτησης

περιουσιακών στοιχείων του φορολογούμενου και των εξαρτώμενων μελών του. Στην περίπτωση που το συνολικό δηλωθέν εισόδημα, είναι μικρότερο του τεκμαρτού εισοδήματος, τότε η διαφορά που προκύπτει προστίθεται στο φορολογητέο εισόδημα και υπόκειται σε φορολόγηση εκτός και αν καλυφθεί ή περιορισθεί με ανάλωση κεφαλαίου που αποδεδειγμένα έχει φορολογηθεί κατά τα προηγούμενα έτη ή νόμιμα έχει απαλλαγεί από το φόρο, δάνεια, τα οποία έχουν ληφθεί και αποδεικνύονται με έγγραφα στοιχεία που φέρουν βέβαιη χρονολογία, δωρεά ή γονική παροχή χρηματικών ποσών για την οποία η οικεία φορολογική δήλωση έχει υποβληθεί μέχρι τη λήξη του έτους στο οποίο πραγματοποιήθηκε η σχετική δαπάνη, χρηματικά ποσά που προέρχονται από τη διάθεση περιουσιακών στοιχείων.

Η εφαρμογή των τεκμηρίων διαβίωσης ως μέσο προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος, οφείλεται στην αδυναμία της φορολογικής διοίκησης να συλλάβει τη φορολογητέα ύλη με άλλες πιο αντικειμενικές μεθόδους και δημιουργεί αδικίες, πλήττοντας κυρίως τους ασθενέστερους φορολογούμενους με μικρά και μεσαία εισοδήματα.

1.10.2. Εξωλογιστικός Προσδιορισμός

Όπως προαναφέρθηκε με βάση το ν. 2238/1994, ο έλεγχος των επαγγελματιών φυσικών και νομικών προσώπων, επικεντρώνονταν στην εφαρμογή των διατάξεων του Κ.Β.Σ., την επαλήθευση των εσόδων και εξόδων με βάση τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία και το λογιστικό προσδιορισμό των αποτελεσμάτων, όταν δεν προέκυπταν σημαντικές παρατυπίες και παραβάσεις.

Στις περιπτώσεις που από τον έλεγχο διαπιστώνονταν μεγάλης έκτασης παρατυπίες και παραλείψεις ώστε να επηρεάζουν σημαντικά ή να καθιστούν αντικειμενικά αδύνατο το λογιστικό έλεγχο των φορολογικών υποχρεώσεων, τα βιβλία και στοιχεία κρίνονταν σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ. ανεπαρκή ή ανακριβή και τα αποτελέσματα προσδιορίζονταν εξωλογιστικά, προσαυξάνοντας τα ακαθάριστα έσοδα με προβλεπόμενους από τις διατάξεις συντελεστές. Για τον προσδιορισμό των αποτελεσμάτων εφαρμόζονταν στα ακαθάριστα έσοδα μοναδικοί συντελεστές καθαρού κέρδους, για κάθε κατηγορία επιχειρήσεων, που περιλαμβάνονται σε ειδικό πίνακα, ο οποίος καταρτιζόταν με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών.

Ο εξωλογιστικός προσδιορισμός ήταν ένας έμμεσος τρόπος προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος των επαγγελματιών στις περιπτώσεις που από τον τυπικό έλεγχο διαπιστώνονταν καταστρατήγηση της νομοθεσίας και αδυναμία του ελέγχου για προσδιορισμό λογιστικών αποτελεσμάτων, κατά τον οποίο δεν εξετάζονταν μέσω άλλων

στοιχείων ή πηγών η πραγματική οικονομική κατάσταση του ελεγχόμενου, ώστε να οδηγήσει σε μια αντικειμενική εικόνα της φοροδοτικής του ικανότητας και κατ' επέκταση αντικειμενικού προσδιορισμού των φορολογικών του υποχρεώσεων.

Ήδη από το 2012 με την εισαγωγή νέων διατάξεων στους φορολογικούς νόμους που ίσχυαν, αλλά και με τις διατάξεις των νόμων 4174/2013 και 4172/2013, εισήχθησαν σύγχρονες ελεγκτικές διαδικασίες και πρακτικές οι οποίες εφαρμόζονται αποτελεσματικά σε ανεπτυγμένες χώρες εντός και εκτός Ευρώπης, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στον ελεγκτικό μηχανισμό να αξιοποιήσει στοιχεία που σχετίζονται με την πραγματική δραστηριότητα των ελεγχόμενων και να εφαρμόσει αξιόπιστες τεχνικές για τον προσδιορισμό του πραγματικού εισοδήματός τους. Επιπλέον ο έλεγχος δεν περιορίζεται μόνο στους επαγγελματίες ως προς την εφαρμογή των φορολογικών διατάξεων και των στοιχείων που προκύπτουν από τα φορολογικά βιβλία, αλλά επικεντρώνεται σε όλους τους φορολογούμενους, ανεξάρτητα από τη δραστηριότητά τους, χρησιμοποιώντας μεθόδους για την αξιοποίηση πληροφοριών που μπορεί να προκύψουν από διάφορες πηγές, ώστε να οδηγηθεί σε έναν αντικειμενικό προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Σκοπός του κεφαλαίου είναι να παρουσιάσει τις μελέτες, έρευνες και το πλαίσιο που λειτουργεί ο φορολογικός έλεγχος.

Με τρεις μεθόδους, της καθαρής θέσης, των δαπανών και των τραπεζικών καταθέσεων, που επιτρέπουν την απόδειξη του μη δηλωθέντος εισοδήματος με σχετικά λίγα αποδεικτικά στοιχεία ασχολήθηκε ο Duke (1966). Καθεμία μπορεί να χρησιμοποιηθεί ανεξάρτητα από τα βιβλία και στοιχεία του φορολογούμενου. Η ουσία της κάθε τεχνικής είναι να ανακατασκευάσει ορισμένες μεταβολές της οικονομικής κατάστασης του φορολογούμενου, που σημαίνει ότι είχε περισσότερο φορολογητέο εισόδημα από ότι δήλωσε. Σε κάθε υπόθεση μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιαδήποτε από τις προαναφερθείσες τρεις μεθόδους, ή μπορεί να χρησιμοποιηθούν δύο ή τρεις ταυτόχρονα, ή συνδυασμός τμημάτων των μεθόδων αυτών.⁷

Σύμφωνα με τον Thuronyi (1996), αν ο φορολογούμενος δεν έχει καταθέσει φορολογική δήλωση ή αν έχει υποτιμήσει αισθητά το εισόδημα του και αν δεν μπορούν να ανιχνευτούν οι συναλλαγές που παράγουν αυτό το εισόδημα, οι φορολογικές αρχές έχουν συνήθως την εξουσία να υπολογίσουν το εισόδημα κατά την καλύτερή τους κρίση. Αυτό μπορεί να σημαίνει τη χρήση μιας μεθόδου όπως της καθαρής θέσης, ή των τραπεζικών καταθέσεων, ή κάποια άλλη μέθοδος που βασίζεται σε γεγονότα για την εν λόγω υπόθεση. Εφόσον η αξιολόγηση βασίζεται σε λογικά γεγονότα, θα είναι αποδεκτή, με την επιφύλαξη του δικαιώματος του φορολογούμενου να προσκομίσει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για το εισόδημα του.⁸

Ο Wise (2000) ασχολήθηκε σε μελέτη του με τις έμμεσες μεθόδους προσδιορισμού του μη δηλωθέντος εισοδήματος στις ΗΠΑ και τον Καναδά στα πλαίσια αντιμετώπισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής. Υποστηρίζει ότι πέντε κύριες έμμεσες μέθοδοι (η καθαρή θέση του φορολογούμενου, οι δαπάνες του, το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων, η αρχή των αναλογιών και η σχέση της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών) αποδείξεως του αδήλωτου εισοδήματος χρησιμοποιούνται από τις αρμόδιες αρχές στην πράξη.

⁷. Duke B.S. (1966), "Prosecutions for Attempts to Evade Income Tax: A Discordant View of a Procedural Hybrid", Yale Law School Legal Scholarship Repository, Vol. 76, pp. 10-15.

⁸. Thuronyi V. (1996), "Tax Law Design and Drafting - Presumptive Taxation", International Monetary Fund, Vol. 1, Chapter 12, pp. 401-433.

Για να αποδείξουν οι αρχές ότι ένα σημαντικό ποσό πρόσθετου φόρου οφείλεται και ότι υπήρξε μια ηθελημένη προσπάθεια αποφυγής, το ορθό φορολογητέο εισόδημα πρέπει να προσδιοριστεί με βάση τις μεθόδους αυτές, που παρουσιάζουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και χρησιμοποιούνται ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση.⁹

Ο Makedonskiy (2005) αναφέρει ότι τα φορολογικά συστήματα πολλών χωρών υπολογίζουν τους φόρους με βάση τις οικονομικές καταστάσεις ή με τη χρήση έμμεσων μεθόδων οι οποίες εφαρμόζονται στις περιπτώσεις όπου το πραγματικό εισόδημα δεν μπορεί να προσδιοριστεί λόγω έλλειψης οικονομικών καταστάσεων του φορολογουμένου ή λόγω ανεπαρκών στοιχείων. Οι όροι εφαρμογής των έμμεσων μεθόδων για τον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων των φορολογουμένων ρυθμίζονται σε κάθε χώρα από την εθνική φορολογική νομοθεσία της. Αυτές οι μέθοδοι χρησιμοποιούνται κυρίως για την ανίχνευση ύπαρξης υποεκτίμησης των φορολογικών υποχρεώσεων και αποτελούν ένα ισχυρό αποτρεπτικό μέσο της φοροαποφυγής.¹⁰

Σε μελέτη του ο OECD (2006) παρουσίασε τα αποτελέσματα έρευνας που διεξήχθη σε δέκα επιλεγμένες χώρες (Αυστραλία, Αυστρία, Δανία, Φινλανδία, Ιαπωνία, Ολλανδία, Σουηδία, Νέα Ζηλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ) σχετικά με τη χρήση των έμμεσων μεθόδων μέτρησης του εισοδήματος, με ιδιαίτερη έμφαση σε μέτρα που έχουν ληφθεί για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους, περιγράφοντας παράλληλα καθεμία από τις συνήθεις μεθόδους που χρησιμοποιούνται στην πράξη, το πότε κάθε μέθοδος θα πρέπει να εφαρμόζεται και την νομοθετική υποστήριξη για τη χρήση τους.¹¹

Ο Biber (2010) υποστήριξε πως ο εντοπισμός και η αποτροπή της μη φορολογικής συμμόρφωσης χρειάζεται κάτι περισσότερο από μια απλή εξέταση των βιβλίων και στοιχείων του φορολογούμενου και απαιτεί μια ανάλυση των οικονομικών στοιχείων και υποθέσεων του, με σκοπό τη σωστή εκτίμηση των φορολογικών του υποχρεώσεων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση είτε άμεσων είτε έμμεσων μεθόδων ελέγχου.

Οι έμμεσες μέθοδοι περιλαμβάνουν τον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων μέσω μιας ανάλυσης των οικονομικών του φορολογούμενου, χρησιμοποιώντας πληροφορίες από διάφορες πηγές πέραν της δήλωσής του και των επίσημων βιβλίων και στοιχείων του. Οι εκτιμήσεις βασίζονται συχνά σε έμμεσες ενδείξεις, παρέχοντας μια

⁹. Wise M. R. (2000), "Tax Fraud and Mens Rea Forensic Accounting", Sixth Annual Fraud Conference, Montreal, pp. 30-43.

¹⁰. Makedonskiy N.S. (2005), "Taxation Mechanisms based on Simplified and Indirect Evaluation of Tax Liabilities", Russian-European Centre for Economic Policy.

¹¹, Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group, pp. 4-46.

εκτίμηση της πραγματικής φορολογικής υποχρέωσης του φορολογούμενου. Οι έμμεσες μέθοδοι έχουν αναπτυχθεί για να βοηθήσουν τους ελεγκτές στον αντικειμενικό προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων όταν τα βιβλία και στοιχεία είτε δεν είναι διαθέσιμα ή δεν αντικατοπτρίζουν επαρκώς την οικονομική κατάσταση του φορολογούμενου, συμβάλλοντας σημαντικά στην εκτίμηση του κινδύνου και τον έλεγχο της ακρίβειας των ισχυρισμών του.¹²

Ο Townsend(2011) αναφέρει ότι τόσο στις ποινικές όσο και στις αστικές υποθέσεις η κυβέρνηση στις Η.Π.Α. μπορεί να χρησιμοποιεί έμμεσες μεθόδους απόδειξης της πραγματικής φορολογικής υποχρέωσης του φορολογούμενου, όταν με τη χρήση άμεσων μεθόδων δεν είναι σε θέση να συγκεντρώσει επαρκή και ικανοποιητικά στοιχεία. Οι έμμεσες μέθοδοι ανακατασκευάζουν ουσιαστικά την φορολογική εικόνα του φορολογούμενου και βασίζονται στη λογική ότι τα πραγματικά γεγονότα μπορούν να αποδείξουν ότι υπάρχει οφειλόμενος φόρος.¹³

Σύμφωνα με τον Jacobs (2013), ο οποίος ασχολήθηκε με την αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης και τον εντοπισμό της φορολογικής απάτης στις χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, ο συνδυασμός των επιλογών και εργαλείων που χρησιμοποιούνται για την αναμόρφωση του φορολογητέου εισοδήματος αναφέρονται ως έμμεσες τεχνικές ελέγχου και διακρίνονται σε έξι κατηγορίες: τις συναλλαγές σε μετρητά του φορολογούμενου, την ανάλυση της ρευστότητας του, την καθαρή θέση του, το ύψος των τραπεζικών του καταθέσεων, την αρχή της αναλογίας και τη σχέση της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών.

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου έχουν αναγνωριστεί από τα δικαστήρια στις αναπτυγμένες χώρες σε όλο τον κόσμο ως βιώσιμες, νομικές εκτιμήσεις από τις φορολογικές διοικήσεις, όταν ο φορολογούμενος έχει ορισμένα βιβλία ή δεν έχει βιβλία ή αρνείται να συνεργαστεί με τους φορολογικούς ελεγκτές. Οι εκτιμήσεις που χρησιμοποιούν οι έμμεσες αυτές τεχνικές γίνονται δεκτές ως παραδεκτά αποδεικτικά στοιχεία, αποτελώντας ένα σημαντικό εργαλείο της φορολογικής διοίκησης για τον εντοπισμό και την απόδειξη της φορολογικής απάτης και της φοροδιαφυγής στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών.¹⁴

¹². Biber E. (2010), "Revenue Administration: Taxpayer Audit - Use of Indirect Methods", International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department, pp. 1-12.

¹³. Townsend J. (2011), "Confusion in the Court of Appeals about the Indirect Method of Proof", LexisNexis Legal Newsroom, διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.lexisnexis.com/legalnewsroom/tax-law/b/tax-policy-blog/archive/2011/10/10/confusion-in-the-court-of-appeals-about-the-indirect-method-of-proof.aspx?Redirected=true> (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

¹⁴. Jacobs A. (2013), "Detailed Guidelines for Effective Tax Administration in Latin America and the Caribbean", United States Agency for International Development, Chapter 9. Fraud Investigations, pp. 201-224.

Ο Rettig (2014) υποστήριξε ότι η νομοθεσία επιτρέπει τη χρήση έμμεσων μεθόδων προσδιορισμού του εισοδήματος προκειμένου να καθοριστεί εάν ο φορολογούμενος έχει δηλώσει με ακρίβεια το συνολικό φορολογητέο εισόδημα που έλαβε. Η έμμεση μέθοδος δεν χρειάζεται να είναι ακριβής, αλλά πρέπει να είναι εύλογη, βάσει των υφιστάμενων περιστάσεων και γεγονότων.

Οι κυριότερες έμμεσες μέθοδοι περιλαμβάνουν την αρχή των αναλογιών, την ανάλυση ρευστότητας του φορολογούμενου, την καθαρή θέση αυτού, το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων και τις δαπάνες σε μετρητά. Ωστόσο, ο φορολογικός ελεγκτής οφείλει πρώτα να δημιουργήσει μια λογική ένδειξη ότι υπάρχει μια πιθανότητα αδήλωτου εισοδήματος και στη συνέχεια να ζητήσει μια εξήγηση της απόκλισης από τον φορολογούμενο.¹⁵

Η Coenen (2015) αναφέρει ότι πιθανώς, η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη μέθοδος της απόδειξης εισοδήματος ενός ατόμου είναι η «ανάλυση του τρόπου ζωής του» και εφαρμόζεται τόσο από κυβερνητικούς φορείς όσο και από συνηγόρους υπεράσπισης για την απόδειξη ή διάψευση της ύπαρξης εισοδήματος, νόμιμου ή παράνομου, δηλωθέντος ή αδήλωτου. Η μέθοδος αυτή, αναφέρεται επίσης και ως «μέθοδος των δαπανών» επειδή υποδηλώνει την ανάλυση των μοντέλων δαπανών ενός ατόμου σε σχέση με τις γνωστές πηγές κεφαλαίων. Η ανάλυση του τρόπου ζωής επιχειρεί να ποσοτικοποιήσει τα έξοδα διαβίωσης ενός ατόμου και να συγκρίνει αυτές τις δαπάνες με τις γνωστές πηγές εισοδήματος. Οποιαδήποτε διαφορά προκύψει μπορεί να αποδοθεί σε κρυφό εισόδημα.

Υποστηρίζει ότι υπάρχουν διάφορες μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό των μη δηλωθέντων εισοδημάτων και αναγνωρίζονται από τα αρμόδια δικαστήρια ως έγκυρες μέθοδοι υπολογισμού των εισοδημάτων. Οι φορολογικές υπηρεσίες χρησιμοποιούν συχνά έμμεσες μεθόδους υπολογισμού του φορολογητέου εισοδήματος, συμπεριλαμβανομένης της μεθόδου των τραπεζικών καταθέσεων και της μεθόδου της καθαρής θέσης του φορολογουμένου.¹⁶

Η Αμερικανική Φορολογική Υπηρεσία - IRS(2016) κατονομάζει και αναλύει τις πέντε βασικές επίσημες μεθόδους ανακατασκευής του εισοδήματος, οι οποίες είναι η τεχνική ανάλυσης ρευστότητας, η τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά, η τεχνική της αρχής των αναλογιών, η τεχνική της σχέσης της τιμής πώλησης

¹⁵. Rettig P.C. (2014), “Overview: Indirect Methods of Determining Taxable Income”, Journal of Tax Practice & Procedure, pp. 19-24.

¹⁶. Coenen T. (2015), “Lifestyle analysis in criminal cases: Proving income without full documentation”, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.sequenceinc.com/fraudfiles/2015/08/lifestyle-analysis-in-criminal-casesproving-income-without-full-documentation/> (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

προς το συνολικό όγκο του κύκλου εργασιών και η τεχνική της καθαρής θέσης του φορολογούμενου.¹⁷

Όσον αφορά την ελληνική βιβλιογραφία, στις έμμεσες τεχνικές ελέγχου έχει αναφερθεί ο Λιόλιος (2014) σύμφωνα με τον οποίο σε πολλές ερμηνείες που αφορούν οικονομικά εγκλήματα, τα βιβλία και στοιχεία ενός υποκειμένου δεν διατίθενται στους ερμηνευτές. Επομένως, θα πρέπει να γίνει κάποια έμμεση προσέγγιση χρησιμοποιώντας τις μεθόδους των δαπανών, της καθαρής θέσης, και των τραπεζικών καταθέσεων. Αν και αυτές οι μέθοδοι θεωρούνται συμπερασματικές αποδείξεις εισοδήματος (προκύπτουν δηλαδή συμπερασματικά από άλλα στοιχεία), τα δικαστήρια (στις ΗΠΑ) έχουν εγκρίνει τη χρησιμοποίησή τους στον καθορισμό εισοδήματος για αστικές και ποινικές υποθέσεις, βασιζόμενα στη θεωρία ότι η απόδειξη ύπαρξης κεφαλαίων και περιουσιακών στοιχείων χωρίς δικαιολογητικά στα χέρια του υποκειμένου μπορούν να στοιχειοθετήσουν μια κατ' αρχήν απόδειξη για ελλιπή δήλωση εισοδήματος.¹⁸

Στις έμμεσες τεχνικές ελέγχου έχει αναφερθεί και ο Μελάς (2015) σύμφωνα με τον οποίο η όλη διαδικασία των έμμεσων μεθόδων ελέγχου δεν αποτελεί τίποτε άλλο από έλεγχο περιουσιακής κατάστασης (πόθεν έσχες) του φορολογουμένου σε προσωπικό επίπεδο, με την αναζήτηση τυχόν ετήσιων αυξήσεων των περιουσιακών στοιχείων του (πάγια περιουσιακά στοιχεία, τραπεζικές καταθέσεις κλπ.) από μη εμφανείς πηγές.

Αναφέρει ότι η όλη μεθοδολογία των έμμεσων τεχνικών ελέγχου στηρίζεται σε αντίστοιχη που χρησιμοποιεί η Αμερικανική Φορολογική Υπηρεσία (IRS–Internal Revenue Service). Η όλη διαδικασία με βάση τον ελληνικό νόμο κινείται στο πλαίσιο του άσπρου – μαύρου, αν δηλαδή ο ελεγχόμενος δεν μπορεί να αποδείξει άμεσα τη νόμιμη πηγή ενός εισοδήματος τότε αυτό θεωρείται ότι αποκτήθηκε από μη προσδιορισμένη (εμφανή) πηγή (κατά πάσα πιθανότητα παράνομη) και φορολογείται.¹⁹

Ο Μπάρμπας (2016) αναφέρει ότι η φορολόγηση της επαύξησης περιουσίας είναι σύμφωνη με την αρχή της νομιμότητας του φόρου (άρθρο 78 παρ.1 και 4 του Συντάγματος). Με τις αποφάσεις 2184/1986 και 588/1980, το ΣτΕ έκρινε ότι η φορολόγηση της επαύξησης περιουσίας, ακόμη και αν δεν προκύπτει με σαφήνεια η προέλευσή της, δεν είναι αντισυνταγματική, με την προϋπόθεση ότι κατονομάζεται ως εισόδημα από τον νομοθέτη.

¹⁷. Internal Revenue Service (2016), “Internal Revenue Manual”, Chapter 4.10.4.6, διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: https://www.irs.gov/irm/part4/irm_04-010-004-cont01.html.

¹⁸. Λιόλιος Α. (2014), Ο Έλεγχος των Φορολογικών Υποθέσεων, Εκδόσεις ΑΡΙΩΝ ΟΕ.

¹⁹. Μελάς Δ. (2015), Περιουσιολόγιο - Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου και νέο Ποινολόγιο, Εκδόσεις: Οικονομικές Εκδόσεις Ε.Ε., σελ. 2-4.

Ο ίδιος σημειώνει επίσης ότι, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4174/2013, οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου αποσκοπούν κυρίως στην αντιμετώπιση της καταχρηστικής φοροαποφυγής, προκειμένου, σύμφωνα με τη ρητή διατύπωση του νομοθέτη, να μη καταλύεται από τους φορολογούμενους το πνεύμα της φορολογικής νομοθεσίας.

Επισημαίνει ωστόσο ότι ο προσδιορισμός (με τη χρήση έμμεσων τεχνικών ελέγχου) των λοιπών φορολογιών βάσει των προσδιοριζόμενων ακαθαρίστων εσόδων μίας φορολογίας, π.χ. φόρου εισοδήματος, αναμένεται να δημιουργήσει σοβαρά νομικά προβλήματα, ενόψει της πάγιας νομολογίας του ΣτΕ, η οποία απαιτεί αυτοτελή έλεγχο σε σχέση με τον προσδιορισμό των ακαθαρίστων εσόδων για τον Φ.Π.Α., σε σχέση με εκείνο του Φόρου Εισοδήματος.²⁰

Ο Δαλιάνης (2019) αξιολογεί τους φορολογικούς ελέγχους που διενεργεί το Υπουργείο Οικονομικών στην Ελλάδα μέσω νέων τεχνικών. Αναφέρει ότι η ανάπτυξη των έμμεσων τεχνικών ελέγχου στηρίζεται κατά βάση σε δύο βασικούς πυλώνες, αφενός στην ανάπτυξη των τεχνολογικών μέσων για τη συλλογή, καταγραφή και επεξεργασία δεδομένων και αφετέρου στην άρση του τραπεζικού απορρήτου και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών.

Δεδομένου, λοιπόν, ότι βρίσκεται στη διάθεση των φορολογικών αρχών ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών από διάφορες πηγές (π.χ. τράπεζες, χρηματιστήριο-αποθετήριο τίτλων, ΔΕΚΟ κ.λπ.), οι ελεγκτικές αρχές μπορούν να εξάγουν ασφαλέστερα συμπεράσματα και να προσδιορίσουν τη φορολογητέα ύλη του ελεγχόμενου την οποία ο ελεγχόμενος πιθανόν να απέκρυβε έως τότε από τις φορολογικές αρχές.

Από τις παραπάνω μελέτες και έρευνες προκύπτει ότι οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου ως εργαλείο για τον εντοπισμό των αδήλωτων εισοδημάτων, είναι αποτελεσματικές όταν οι παραδοσιακές μέθοδοι ελέγχου δεν επαρκούν. Με τη χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου αναλύεται και ανακατασκευάζεται η φορολογική εικόνα του ελεγχόμενου ώστε να εντοπιστούν και να φορολογηθούν εισοδήματα που δεν έχουν δηλωθεί.

²⁰. Μπάρμπας Ν. (2016), Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, (Ν. 4172/2013), Κατ' άρθρο ερμηνεία, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 270, 286.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙ ΕΜΜΕΣΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

Εισαγωγικά

Το κεφάλαιο εξετάζει τις τεχνικές ελέγχου που χρησιμοποιούνται κατά την διαδικασία του ελέγχου, την έννοια και το περιεχόμενο των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, το νομοθετικό πλαίσιο, το πεδίο εφαρμογής καθώς και την διαδικασία του φορολογικού ελέγχου με την χρήση έμμεσων τεχνικών ελέγχου.

3.1. Έννοια των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου είναι διεθνώς αναγνωρισμένες πρακτικές με τις οποίες δίνεται η δυνατότητα στη φορολογική αρχή, παράλληλα με τις παραδοσιακές μεθόδους ελέγχου που επικεντρώνονται στα στοιχεία που προκύπτουν από τα λογιστικά βιβλία και τις φορολογικές δηλώσεις, να προσδιορίσει αποτελεσματικότερα την ύπαρξη μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης, αντλώντας και αξιοποιώντας πληροφορίες για την οικονομική κατάσταση και συμπεριφορά των φορολογουμένων, από άλλες εξωτερικές πηγές.

Με την εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου μπορούν να προσδιοριστούν τα φορολογητέα εισοδήματα των φορολογουμένων, τα ακαθάριστα έσοδα, οι εκροές και τα φορολογητέα κέρδη, βάσει των γενικά παραδεκτών αρχών και τεχνικών της ελεγκτικής, αξιοποιώντας στοιχεία από κάθε πηγή για τα έσοδά και τις δαπάνες που έχουν πραγματοποιήσει για κάθε φορολογικό έτος, εντοπίζοντας μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη.²¹

Στόχος των έμμεσων τεχνικών ελέγχου είναι:

- Ο έλεγχος βάσει πραγματικών δεδομένων
- Η εμπέδωση του αισθήματος κοινωνικής δικαιοσύνης και χρηστής διοίκησης
- Η αύξηση της συμμόρφωσης των φορολογουμένων
- Ο εκσυγχρονισμός των ελεγκτικών διαδικασιών και εναρμόνισής τους κατά τα πρότυπα των νομοθεσιών άλλων κρατών²².

²¹. Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

²². Γεωργίου Αριστείδης "Φορολογικός έλεγχος με έμμεσες τεχνικές ελέγχου" Α.Α.Δ.Ε., Δ/ση Φορολογικής και Τελωνειακής Ακαδημίας, ΚΕ.ΦΟ.ΜΕΠ 2018

3.2. Νομοθετικό Πλαίσιο Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου εισήχθησαν για πρώτη φορά στο Ελληνικό δίκαιο με τον ν. 4038/2012 και προστέθηκαν στις διατάξεις του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 2238/94) με το άρθρο 67B του νόμου.

Συγκεκριμένα στις διατάξεις αυτές αναφέρεται ότι:

Ο προσδιορισμός των αποτελεσμάτων με έλεγχο μπορεί να διενεργείται και με την εφαρμογή μιας ή περισσότερων από τις παρακάτω τεχνικές ελέγχου:

- α) της αρχής των αναλογιών,
- β) της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου,
- γ) της καθαρής θέσης του φορολογούμενου,
- δ) της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών και
- ε) του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά.

Οι ίδιες διατάξεις συμπεριλήφθηκαν στις διατάξεις των νέων φορολογικών νόμων. που ψηφίστηκαν το 2013 και συγκεκριμένα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 27 του ν. 4174/2013 "Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας":

"1.Η Φορολογική Διοίκηση δύναται να προβαίνει σε εκτιμώμενο, διορθωτικό ή προληπτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης και με την εφαρμογή μιας ή περισσότερων από τις κατωτέρω τεχνικές ελέγχου:

- α) της αρχής των αναλογιών,
- β) της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου,
- γ) της καθαρής θέσης του φορολογούμενου,
- δ) της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών και
- ε) του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά.

Παράλληλα με τις διατάξεις του άρθρου 28 του ν. 4172/2013 "Κώδικας Εισοδήματος" καθορίζονται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες μπορούν να εφαρμοστούν οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου για τον προσδιορισμό του εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων. Με την Ε2015/31-1-2020 απόφαση, δόθηκαν οδηγίες για την εφαρμογή του παραπάνω άρθρου.

Για τον καθορισμό του τρόπου εφαρμογής των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, έχουν εκδοθεί μία σειρά αποφάσεων οι οποίες αφορούν σε παροχή οδηγιών για τον τρόπο εφαρμογής των έμμεσων τεχνικών ελέγχου και συγκεκριμένα:

- Η Α.Υ.Ο. ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 2013/10-05-2013, για τον προσδιορισμό φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων παρέχοντας οδηγίες για την εφαρμογή των τεχνικών

της ανάλυσης ρευστότητας, της καθαρής θέσης και των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά, που προβλέπονταν από τις διατάξεις του άρθρου 67B, του νόμου 2238/1994

- Η ΠΟΛ 1171/4-7-2013, παρέχοντας οδηγίες και ορίζοντας τη διαδικασία και τα σχετικά έντυπα για την άντληση στοιχείων από τους φορολογούμενους (φυσικά πρόσωπα).
- Η ΠΟΛ 1270/24-12-2013, με την οποία καθορίστηκε η μεθοδολογία των τριών έμμεσων τεχνικών ελέγχου που προέβλεπε το άρθρο 67B, του ν. 2238/1994.

Με την αλλαγή των βασικών φορολογικών νόμων, ακολούθησαν αποφάσεις με οδηγίες για τον τρόπο εφαρμογής τριών από τις πέντε τεχνικές, που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 27, του ν. 4174/2013 και αφορούν τον προσδιορισμό φορολογητέας ύλης φυσικών προσώπων:

- ο της ανάλυσης ρευστότητας,
- ο της καθαρής θέσης
- ο των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά,

και συγκεκριμένα:

- Η ΠΟΛ 1050/17-2-2014, για τον καθορισμό του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τριών πιο πάνω τεχνικών, για τον διορθωτικό προσδιορισμό φορολογητέας ύλης φυσικών προσώπων, με την οποία καταργείται και κάθε διάταξη της ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 2013 Α.Υ.Ο. που έρχεται σε αντίθεση μ' αυτήν
- Η ΠΟΛ 1094/7-4-2014, για την τροποποίηση της ΠΟΛ 1015/2014, ως προς το πρώτο εδάφιο του άρθρου 5
- Η ΠΟΛ 1259/22-12-2014, με οδηγίες για τον τρόπο εφαρμογής της ΠΟΛ 1050/2014

Πρόσφατα εκδόθηκαν αποφάσεις για τον καθορισμό του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών:

- ο της αρχής των αναλογιών,
- ο της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών,

που αφορούν τον προσδιορισμό φορολογητέας ύλης φυσικών ή νομικών προσώπων ή κάθε είδους νομικής οντότητας που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα και συγκεκριμένα η απόφαση Α. 1008/27-1-2020 και η Ε.2016/4-2-2020, με οδηγίες σχετικά με την εφαρμογή των τεχνικών αυτών.

3.3. Περιεχόμενο Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Οι πέντε διεθνώς αναγνωρισμένες έμμεσες τεχνικές ελέγχου που προβλέπονται και από την ελληνική φορολογική νομοθεσία για τον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης είναι:

3.3.1. Η Τεχνική Ανάλυσης Ρευστότητας του Φορολογούμενου (Source and Application of Funds Method)

Η τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας περιλαμβάνει μια ανάλυση των ταμειακών ροών του φορολογούμενου και σύγκριση όλων των γνωστών δαπανών με όλες τις γνωστές εισπράξεις για την περίοδο. Οι καθαρές αυξήσεις και μειώσεις των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού λαμβάνονται υπόψη μαζί με τις μη εκπιπόμενες δαπάνες και τα μη φορολογητέα έσοδα. Η υπέρβαση των δαπανών από το άθροισμα των δηλωθέντων και μη φορολογητέων εισοδημάτων είναι μη δηλωμένο φορολογητέο εισόδημα.²³ Η μέθοδος αυτή βασίζεται στη θεωρία ότι οποιαδήποτε υπέρβαση στα στοιχεία δαπανών (αναλώσεων κεφαλαίων), σε σχέση με τα στοιχεία εσόδων (πηγών κεφαλαίων), αντιπροσωπεύει μια υποεκτίμηση του φορολογητέου εισοδήματος.²⁴

3.3.2. Η τεχνική της Καθαρής Θέσης του Φορολογούμενου (Net Worth Method)

Η τεχνική της καθαρής θέσης βασίζεται στη θεωρία ότι η αύξηση της καθαρής θέσης του φορολογούμενου κατά τη διάρκεια ενός φορολογικού έτους, μετά από προσαρμογές για μη εκπιπόμενες δαπάνες και μη φορολογητέα εισοδήματα, πρέπει να προκύπτει από το φορολογητέο εισόδημα του. Η μέθοδος αυτή απαιτεί πλήρη αναμόρφωση του οικονομικού ιστορικού του φορολογούμενου, δεδομένου ότι ο ελεγκτής πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλα τα περιουσιακά στοιχεία, τις υποχρεώσεις, τις μη εκπιπόμενες δαπάνες και τις μη φορολογητέες πηγές κεφαλαίων κατά τη διάρκεια της σχετικής περιόδου.

Η θεωρία της μεθόδου της καθαρής θέσης βασίζεται στο γεγονός ότι για ένα δεδομένο έτος, το εισόδημα ενός φορολογούμενου διατίθεται ή δαπανάται σε στοιχεία που είναι είτε εκπιπόμενα είτε μη εκπιπόμενα, συμπεριλαμβανομένων των αυξήσεων της καθαρής θέσης του φορολογούμενου μέσω της αγοράς περιουσιακών στοιχείων ή / και της μείωσης των υποχρεώσεων.²⁵ Σκοπός της μεθόδου αυτής είναι να προσδιορίσει, μέσω

²³. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), “Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods”, Prepared by Forum on Tax Administration’s Compliance Sub-group, pp. 4-46.

²⁴. Internal Revenue Service (2016), “Internal Revenue Manual”, Chapter 4.10.4.6.3.2, διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: https://www.irs.gov/irm/part4/irm_04-010-004-cont01.html (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

²⁵. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), “Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods”, Prepared by Forum on Tax Administration’s Compliance Sub-group, pp. 4-46.

αλλαγής της καθαρής θέσης, εάν ο φορολογούμενος αγοράζει περιουσιακά στοιχεία (αύξηση στοιχείων του ενεργητικού), μειώνει υποχρεώσεις ή πραγματοποιεί δαπάνες με κεφάλαια που δεν δηλώθηκαν ως φορολογητέο εισόδημα.²⁶

3.3.3. Η Τεχνική του Ύψους των Τραπεζικών Καταθέσεων και των Δαπανών σε Μετρητά (Bank Deposits and Cash Expenditure Method)

Η τεχνική αυτή υπολογίζει το εισόδημα δείχνοντας τι συνέβη με τα κεφάλαια / διαθέσιμα του φορολογούμενου. Βασίζεται στη θεωρία ότι εάν ένας φορολογούμενος εισπράττει χρήματα, μπορεί να συμβούν μόνο δύο πράγματα: είτε να τα καταθέσει είτε να τα δαπανήσει. Η μέθοδος αυτή βασίζεται στις παραδοχές ότι: α) Η απόδειξη των καταθέσεων σε τραπεζικούς λογαριασμούς, μετά από ορισμένες προσαρμογές που έγιναν για μη φορολογητέα εισοδήματα, αποτελεί ένδειξη φορολογητέων εσόδων και β) Οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν είναι πραγματικές, όπως δηλώθηκαν και παρουσιάστηκαν στον έλεγχο. Αυτές οι δαπάνες θα μπορούσαν να έχουν πληρωθεί μόνο με πιστωτική κάρτα, επιταγή ή μετρητά. Εάν οι δαπάνες πληρώθηκαν με μετρητά, τότε η πηγή αυτών των μετρητών πρέπει να προέρχεται από φορολογητέα πηγή, εκτός αν λογίζεται διαφορετικά. Το βάρος της απόδειξης σε κάθε περίπτωση βαρύνει τον φορολογούμενο.²⁷

Η μέθοδος του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά είναι ένας άλλος τρόπος εξακρίβωσης άγνωστων πηγών κεφαλαίων με έμμεσες ή συμπερασματικές αποδείξεις. Με αυτή τη μέθοδο το εισόδημα αποδεικνύεται μέσω μιας ανάλυσης τραπεζικών καταθέσεων, ακυρωμένες επιταγές και νομισματικές συναλλαγές του υποκειμένου. Προσαρμογές γίνονται για στοιχεία που δεν συνιστούν εισόδημα, για να φθάσουμε στο εισόδημα.²⁸

Οι τρεις παραπάνω τεχνικές ελέγχου, εφαρμόζονται για τον προσδιορισμό του εισοδήματος φυσικών προσώπων.

Για τον προσδιορισμό φορολογητέας ύλης νομικών προσώπων και κάθε είδους νομικής οντότητας ή φυσικών προσώπων που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα, εφαρμόζονται οι τεχνικές ελέγχου που ακολουθούν:

²⁶. Rettig P.C. (2014), “Overview: Indirect Methods of Determining Taxable Income”, Journal of Tax Practice & Procedure, pp. 19-24.

²⁷. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), “Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods”, Prepared by Forum on Tax Administration’s Compliance Sub-group, pp. 4-46.

²⁸. Λιόλιος Α. (2014), Ο Έλεγχος των Φορολογικών Υποθέσεων, Εκδόσεις ΑΡΙΩΝ ΟΕ., σελ. 406.

3.3.4. Η Τεχνική της Αρχής των Αναλογιών (Mark-Up Method)

Με την τεχνική της αρχής των αναλογιών αναμορφώνεται το εισόδημα του φορολογούμενου με βάση τη χρήση ποσοστών ή δεικτών, που θεωρούνται ενδεικτικά, προκειμένου να υπολογιστεί η πραγματική φορολογική υποχρέωση. Με τη μέθοδο αυτή πραγματοποιείται μια ανάλυση των πωλήσεων ή / και του κόστους πωληθέντων και την εφαρμογή ενός κατάλληλου ποσοστού για να καταλήξει στα ακαθάριστα έσοδα των φορολογουμένων. Με αναφορά σε παρόμοιες επιχειρήσεις, οι υπολογισμοί μπορούν να καθορίσουν το ύψος των πωλήσεων, του κόστους πωλήσεων, τα μικτά κέρδη ή ακόμα και τα καθαρά κέρδη. Με τη χρήση κάποιας γνωστής βάσης και ενός εφαρμοστέου ποσοστού, τα επιμέρους στοιχεία του εισοδήματος ή των δαπανών μπορούν να προσδιοριστούν. Η τεχνική αυτή έρχεται να καλύψει τις αδυναμίες άλλων μεθόδων, που δεν μπορούν να ανακατασκευάσουν αποτελεσματικά το φορολογητέο εισόδημα όταν δεν έχουν κατατεθεί μετρητά και οι συνολικές δαπάνες σε μετρητά δεν μπορούν να προσδιοριστούν.²⁹

3.3.5. Η Τεχνική της Σχέσης της Τιμής Πώλησης προς το Συνολικό Όγκο Κύκλου Εργασιών (Unit and Volume Method)

Η τεχνική αυτή μπορεί να συμβάλλει στον προσδιορισμό ή την επαλήθευση των ακαθάριστων εσόδων εφαρμόζοντας τα στοιχεία των τιμών και των κερδών με το γνωστό ή επαληθεύσιμο όγκο των συναλλαγών που πραγματοποιείται από το φορολογούμενο, εφόσον ο αριθμός των μονάδων ή του όγκου συναλλαγών μπορεί να καθοριστεί με ακρίβεια από τα βιβλία του, τα οποία είναι επαρκή ως προς την εξέταση του κόστους πωληθέντων και των δαπανών.³⁰

3.4. Πεδίο Εφαρμογής των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Με τον τρόπο και τη διαδικασία ελέγχου που προβλέπεται για την εφαρμογή έμμεσων τεχνικών, μπορούν να ελεγχθούν:

- Για φορολογικά έτη που αρχίζουν από 01/01/2014 και μετά, σύμφωνα με το άρθρο 28 του ν. 4174/2013, ανέλεγκτες υποθέσεις όλων των φυσικών προσώπων ανεξάρτητα αν το εισόδημά τους προέρχεται από επιχειρηματική δραστηριότητα, καθώς και των νομικών προσώπων ή κάθε είδους νομικών οντοτήτων που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα υπό την προϋπόθεση ότι:

²⁹. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), “Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods”, Prepared by Forum on Tax Administration’s Compliance Sub-group, pp. 4-46.

³⁰. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), “Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods”, Prepared by Forum on Tax Administration’s Compliance Sub-group, pp. 4-46.

α) τα λογιστικά αρχεία δεν τηρούνται ή οι οικονομικές καταστάσεις δεν συντάσσονται σύμφωνα με τον νόμο για τα λογιστικά πρότυπα και γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να καθιστά αδύνατη τη διενέργεια ελεγκτικών επαληθεύσεων ή να καθιστά μη αξιόπιστο το λογιστικό σύστημα³¹ ή

β) τα φορολογικά στοιχεία ή τα λοιπά προβλεπόμενα σχετικά δικαιολογητικά δεν συντάσσονται σύμφωνα με τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, όπου στις περιπτώσεις αυτές εντάσσεται η μη έκδοση ή ανακριβής έκδοση φορολογικών στοιχείων, η λήψη ανακριβών φορολογικών στοιχείων, η έκδοση εικονικών ή πλαστών φορολογικών στοιχείων, η λήψη εικονικών φορολογικών στοιχείων καθώς και η νόθευση φορολογικών στοιχείων

γ) τα λογιστικά αρχεία ή φορολογικά στοιχεία δεν προσκομίζονται στη Φορολογική Διοίκηση μετά από σχετική πρόσκληση

Επιπλέον αν ο έλεγχος αφορά φυσικό πρόσωπο, μπορούν να εφαρμοστούν έμμεσες τεχνικές ελέγχου όταν:

α) το ποσό του εισοδήματος που δηλώνεται δεν επαρκεί για την κάλυψη των προσωπικών δαπανών διαβίωσης ή

β) σε περίπτωση που υπάρχει προσαύξηση περιουσίας η οποία δεν καλύπτεται από το δηλούμενο εισόδημα.

Όταν δεν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, το εισόδημα των φυσικών προσώπων καθώς και των νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων προσδιορίζεται κατ' εφαρμογή των λοιπών διατάξεων του ν. 4172/2013 (Ε2015/31-1-2020).

- Για τις διαχειριστικές περιόδους πριν από την 01/01/2014, για τις οποίες ίσχυαν οι διατάξεις του άρθρου του ν. 2238/94, οι ανέλεγκτες υποθέσεις φορολογίας εισοδήματος φορολογουμένων φυσικών προσώπων για τις οποίες δεν είχε γίνει έναρξη ελέγχου μέχρι 31/12/2013, όταν:

α) υφίσταται αδικαιολόγητος πλουτισμός (περιουσιακά στοιχεία και καταθέσεις),

β) παρουσιάζονται μεγάλες δαπάνες που δεν δικαιολογούνται από τα δηλωθέντα εισοδήματα του φορολογούμενου φυσικού προσώπου (ατομικά και οικογενειακά),

γ) Είναι μέλη εταιρειών (οποιασδήποτε μορφής) με ζημιογόνα αποτελέσματα,

δ) δεν τηρούνται ή δεν επιδεικνύονται τα βιβλία και τα στοιχεία ΚΒΣ/ΚΦΑΣ,

ε) υφίστανται πληροφορίες για παράνομα ή και αδήλωτα εισοδήματα, αγορές, δαπάνες (επαγγελματικές, ατομικές, οικογενειακές).

³¹. Απόφαση Ε2015/2020

3.5. Διαδικασία Φορολογικού Ελέγχου με Χρήση Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

3.5.1. Έναρξη Ελέγχου - Εντολή Ελέγχου

Για την έναρξη διενέργειας οποιουδήποτε ελέγχου, απαραίτητο στοιχείο είναι η έκδοση της εντολής ελέγχου, η οποία περιέχει το ονοματεπώνυμο του υπαλλήλου ή των υπαλλήλων στους οποίους έχει ανατεθεί ο φορολογικός έλεγχος, τα στοιχεία του ελεγχόμενου, τη φορολογική περίοδο και το είδος φορολογίας που αφορά ο φορολογικός έλεγχος και το είδος του ελέγχου.

Η εντολή ελέγχου κοινοποιείται στον φορολογούμενο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5, του ν. 4174/2013.

3.5.2. Συλλογή Πληροφοριών

Ο ελεγκτής που λαμβάνει την εντολή ελέγχου, συλλέγει μέσω των βάσεων δεδομένων που διαθέτει η φορολογική αρχή, τις πρώτες πληροφορίες για το προφίλ του φορολογούμενου ή της επιχείρησης που θα ελεγχθεί, ώστε να διαμορφώσει τα πρώτα συμπεράσματα για τα δηλωθέντα εισοδήματα, τις εγκαταστάσεις της επιχείρησης, το ύψος των συναλλαγών της, τους αντισυμβαλλόμενους, το επίπεδο συμμόρφωσής με βάση τις παραβάσεις της φορολογικής νομοθεσίας που πιθανόν έχει υποπέσει.

3.5.3. Διενέργεια Ελεγκτικών Επαληθεύσεων

Κατά το επόμενο στάδιο ο ελεγκτής, αφού αποκτήσει πρόσβαση στα βιβλία και στοιχεία της επιχείρησης, διενεργεί τις ελεγκτικές επαληθεύσεις που προβλέπονται από το πρόγραμμα ελέγχου που είναι σε ισχύ σύμφωνα με τις αποφάσεις της φορολογικής διοίκησης καθώς και ελεγκτικές επαληθεύσεις και διασταυρώσεις βάσει στοιχείων και πληροφοριών από τρίτες πηγές.

Αν σε οποιοδήποτε στάδιο του ελέγχου διαπιστωθεί ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις που τίθενται με τις διατάξεις του άρθρου 28 του ν. 4174/2013, ώστε να εφαρμοστούν και έμμεσες τεχνικές ελέγχου, τροποποιείται η εντολή ελέγχου ως προς τις ισχύουσες διατάξεις, ώστε να αναγράφονται σ' αυτή οι διατάξεις του άρθρου που προβλέπει την εφαρμογή έμμεσων τεχνικών ελέγχου και κοινοποιείται στον φορολογούμενο³².

³². Γεωργίου Αριστείδης "Φορολογικός έλεγχος με έμμεσες τεχνικές ελέγχου" Α.Α.Δ.Ε., Δ/ση Φορολογικής και Τελωνειακής Ακαδημίας, ΚΕ.ΦΟ.ΜΕΠ 2018

3.5.4. Επιλογή Έμμεσης Τεχνικής Ελέγχου

Η επιλογή της έμμεσης τεχνικής ελέγχου που θα εφαρμοστεί κατά τον έλεγχο, γίνεται μετά από εισήγηση του ελεγκτή που έχει την εντολή ελέγχου και με αιτιολογημένη απόφαση του Προϊστάμενου της υπηρεσίας, που εκδίδεται από κοινού με τον υποδιευθυντή και τον προϊστάμενο του τμήματος ελέγχου, με βάση τα στοιχεία που έχει στη διάθεση της η ελεγκτική υπηρεσία.

3.5.5. Πληροφορίες από τον Φορολογούμενο

Για την ορθή εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, σημαντικό ρόλο παίζει η συλλογή πληροφοριών από τον ίδιο το φορολογούμενο, ο οποίος μετά από αίτημα του ελέγχου, είναι υποχρεωμένος να παρέχει στοιχεία για την περιουσιακή του κατάσταση και τις συνθήκες διαβίωσης του ίδιου, της συζύγου και των προστατευόμενων μελών του, για τα έτη που διενεργείται ο έλεγχος.

Με την ΠΟΛ. 1171/4.7.2013, καθορίζονται τα παρακάτω έντυπα για άντληση πληροφοριών από των φορολογούμενο:

- α) Διαθέσιμα Περιουσιακά στοιχεία
- β) Ερωτηματολόγιο τρόπου διαβίωσης-μεταβολών υποχρεώσεων
- γ) Επιστολή προς το φορολογούμενο

Τα έντυπα επιδίδονται στο φορολογούμενο και συμπληρώνονται από αυτόν, προσκομίζοντας στον έλεγχο και όλα τα σχετικά δικαιολογητικά για τα στοιχεία που αναγράφονται σε αυτά, όπως συμβόλαια αγοράς ακίνητης περιουσίας, τίτλους ή συμβόλαια ή πράξεις απόκτησης συμμετοχών και λοιπών χρεογράφων, βεβαιώσεις, πιστοποιητικά, τιμολόγια αγοράς έργων τέχνης, ή άλλων επενδυτικών στοιχείων.

3.5.6. Προσδιορισμός Φορολογητέου Εισοδήματος

Το καθαρό φορολογητέο εισόδημα με την εφαρμογή μεθόδων εμμέσου προσδιορισμού, προκύπτει από την άθροιση της αποκρυσβαίσεως φορολογητέας ύλης, όπως αυτή προσδιορίζεται με τις τεχνικές ελέγχου και του δηλωθέντος φορολογητέου εισοδήματος του φορολογουμένου ανά φορολογική περίοδο και πηγή/κατηγορία εισοδήματος.³³

Για τον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος όταν στον έλεγχο εφαρμόζονται και έμμεσες τεχνικές ελέγχου, κατ' αρχάς, προσδιορίζεται το συνολικό καθαρό φορολογητέο εισόδημα του φορολογούμενου από όλες τις πηγές/κατηγορίες εισοδήματος με τις γενικές φορολογικές διατάξεις, όπως αυτές ίσχυαν σε κάθε ελεγχόμενη διαχειριστική περίοδο ή ελεγχόμενο φορολογικό έτος, ελέγχονται δηλαδή οι πηγές προέλευσης των εισοδημάτων, η

³³. ΠΟΛ 1050/2014

ορθή απεικόνιση αυτών στις φορολογικές δηλώσεις και στα λογιστικά βιβλία (σε περίπτωση άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας), η ορθή έκπτωση δαπανών, αλλά η ορθή εφαρμογή των διατάξεων σε σχέση με τον υπολογισμό του τεκμαρτού εισοδήματος του ελεγχόμενου.

Αν σε κάποια φορολογική περίοδο το φορολογητέο εισόδημα του φορολογούμενου και του ή της συζύγου του προσδιορίστηκε τεκμαρτά σύμφωνα με τις διατάξεις που ίσχυαν σε κάθε ελεγχόμενο διαχειριστικό έτος, ο τεκμαρτός προσδιορισμός λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό του τελικού φορολογητέου εισοδήματος.

Στη συνέχεια προσδιορίζεται το συνολικό καθαρό φορολογητέο εισόδημα του φορολογούμενου από όλες τις πηγές/κατηγορίες εισοδήματος με εφαρμογή της έμμεσης τεχνικής ελέγχου που έχει επιλεγεί.

Στο τέλος συγκρίνονται ανά φορολογική περίοδο τα αποτελέσματα των παραπάνω προσδιορισμών και ως τελικό φορολογητέο εισόδημα του φορολογούμενου λαμβάνεται το μεγαλύτερο.

Εφόσον με τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου προσδιορίζονται έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα του ελεγχόμενου, τότε, ως κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα για κάθε φορολογικό έτος, θεωρείται το σύνολο των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα που προσδιορίστηκαν με τις έμμεσες τεχνικές, μετά την αφαίρεση των επιχειρηματικών δαπανών, των αποσβέσεων και των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4172/2013³⁴

3.5.7. Προσδιορισμός Ακαθαρίστου Εισοδήματος

Για τον προσδιορισμό των ακαθαρίστων εισοδημάτων, στην περίπτωση που σύμφωνα με τα παραπάνω, το τελικό φορολογητέο εισόδημα έχει προσδιοριστεί με τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου, τότε αν η διαφορά που προέκυψε έχει κατανεμηθεί ως εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα, αυτή προστίθεται στα δηλωθέντα ή στα βάσει βιβλίων και στοιχείων ακαθάριστα εισοδήματα.

Τα ακαθάριστα εισοδήματα ή συνολικά έσοδα που προσδιορίζονται με τον παραπάνω τρόπο, λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό των φόρων, τελών και εισφορών στις λοιπές φορολογίες.

Εφόσον με τις έμμεσες μεθόδους προσδιορίζονται τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα του ελεγχόμενου προσώπου, τα έσοδα αυτά, λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό των φόρων, τελών και εισφορών στις λοιπές φορολογίες.

³⁴. ΠΟΛ 1008/2020

3.5.8. Σύνταξη Σημειώματος Διαπιστώσεων Ελέγχου

Με την ολοκλήρωση του ελέγχου, συντάσσεται το Σημείωμα Διαπιστώσεων Ελέγχου³⁵, που περιέχει τις διαπιστώσεις του ελέγχου που αιτιολογούν τη διαφοροποίηση του φόρου σε σχέση με το φόρο που πρόέκυψε με βάση την δήλωση και εκδίδονται Προσωρινοί Διορθωτικοί Προσδιορισμοί Φόρου. Το σημείωμα διαπιστώσεων κοινοποιείται στον ελεγχόμενο ο οποίος δύναται εντός είκοσι (20) ημερών να διατυπώσει εγγράφως τις απόψεις του σχετικά με τα αποτελέσματα του ελέγχου. Ο ελεγχόμενος έχει το δικαίωμα της ανταπόδειξης σε περίπτωση διορθωτικού προσδιορισμού φορολογητέας ύλης με τις τεχνικές ελέγχου, αιτιολογώντας με τεκμηριωμένα στοιχεία τις διαφορές μεταξύ προσδιορισθείσας βάσει τεχνικών ελέγχου και δηλωθείσας φορολογητέας ύλης. Για την αιτιολόγηση των διαφορών μπορεί να επικαλεστεί έσοδα που αποκτήθηκαν και δεν δηλώθηκαν σε κάθε ελεγχόμενη φορολογική περίοδο, προσκομίζοντας πωλητήρια συμβόλαια, δηλώσεις φόρου δωρεάς κληρονομιάς χρημάτων, κέρδη από τυχερά παίγνια γενικά, συμβάσεις δανείων και κάθε σχετικό έγγραφο το οποίο θα φέρει βεβαία ημερομηνία και στοιχεία νομιμότητας. Για όλες τις πιο πάνω περιπτώσεις θα πρέπει να αποδεικνύεται το πραγματικό στοιχείο της συναλλαγής, όπως η πίστωση των ποσών σε λογαριασμό/ούς του ελεγχόμενου, του/της συζύγου ή των προστατευόμενων μελών αυτών. Σε κάθε περίπτωση το βάρος της απόδειξης φέρει ο φορολογούμενος.

3.5.9. Σύνταξη Εκθέσεων Ελέγχου και Έκδοση Οριστικών Πράξεων Διορθωτικού Προσδιορισμού του Φόρου

Μετά την απάντηση του φορολογούμενου στο σημείωμα διαπιστώσεων ή σε περίπτωση που δεν υπάρξει απάντηση μετά την πάροδο είκοσι ημερών από την κοινοποίηση του στο φορολογούμενο, συντάσσονται εκθέσεις ελέγχου για όλα τα φορολογικά αντικείμενα και εκδίδονται οριστικές πράξεις διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου.

Η έκθεση ελέγχου περιλαμβάνει εμπειριστατωμένα και αιτιολογημένα τα γεγονότα, τα στοιχεία και τις διατάξεις τις οποίες έλαβε υπόψη της η Φορολογική Διοίκηση για τον προσδιορισμό του φόρου, καθώς και τα συμπεράσματα του ελέγχου.

Η πράξη προσδιορισμού φόρου είναι η πράξη, με την οποία καθορίζεται το ποσό της φορολογικής οφειλής για μια ή περισσότερες φορολογικές περιόδους ή για ένα ή περισσότερα φορολογικά έτη. Με την πράξη προσδιορισμού φόρου συνιστάται και βεβαιώνεται η φορολογική οφειλή ή απαίτηση του φορολογούμενου.

Οι εκθέσεις ελέγχου με τις πράξεις προσδιορισμού, κοινοποιούνται στο φορολογούμενο.

³⁵. Άρθρο 28, παρ. 1, ν. 4174/2013

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

Εισαγωγικά

Ο σκοπός του κεφαλαίου είναι να αναλύσει την μεθοδολογία των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, δηλ. της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου, της καθαρής του θέσης, των τραπεζικών του καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά, της αρχής των αναλογιών, της σχέσης τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο του κύκλου εργασιών της οντότητας.

4.1. Τεχνική Ανάλυσης Ρευστότητας του Φορολογούμενου

Η τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου χρησιμοποιείται στις περιπτώσεις εκείνες που από τον έλεγχο των στοιχείων του φορολογούμενου προκύπτει ότι υπάρχει υπέρβαση στα στοιχεία δαπανών, σε σχέση με τα στοιχεία εσόδων.

Κατά την μέθοδο αυτή δημιουργείται ένα ισοζύγιο με δύο βασικές στήλες: «Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων» και «Αναλώσεις Κεφαλαίων/Εσόδων».

Στην πρώτη στήλη Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων περιλαμβάνονται τα κάθε μορφής έσοδα που έχουν εισπραχθεί στην διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου, των οποίων αποδεικνύεται η πραγματοποίηση και η νομιμότητα των συναλλαγών και συγκεκριμένα:

1. Τα υπόλοιπα των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών προσωπικών/ οικογενειακών και επαγγελματικών που τηρούνται είτε στην Ελλάδα είτε στο εξωτερικό κατά την έναρξη της ελεγχόμενης χρήσης
2. Τα διαθέσιμα μετρητά ή και το υπόλοιπο ταμείου στην αρχή της ελεγχόμενης χρήσης (διευκρινίζεται ότι το υπόλοιπο ταμείου αναφέρεται για τις περιπτώσεις ατομικής επιχείρησης με βιβλία Γ' κατηγορίας ΚΒΣ ή διπλογραφικά του ΚΦΑΣ)
3. Οι αναλήψεις από επιχειρήσεις (όχι ατομικής επιχείρησης) που συμμετέχει ο φορολογούμενος, ο/η σύζυγος και τα προστατευόμενα μέλη αυτών
4. Τα ακαθάριστα έσοδα από την άσκηση ατομικής επιχειρηματικής δραστηριότητας του φορολογούμενου και/ή του /της συζύγου
5. Τα έσοδα από λοιπές πηγές εισοδήματος όπως έσοδα από εκμίσθωση ακινήτων (εκτός τεκμαρτών), εισόδημα από κινητές αξίες, εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις, δηλωθέν εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, εισόδημα αλλοδαπής προέλευσης κ.λπ.

6. Οι εισπράξεις από μη φορολογητέα έσοδα όπως αποζημιώσεις, επιδοτήσεις, δωρεές κ.λπ.
7. Τα έσοδα από πώληση περιουσιακών στοιχείων προσωπικών/οικογενειακών ή και επαγγελματικών (σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης)
8. Τα ποσά δανείων από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κάθε μορφής
9. Τα λοιπά έσοδα πάσης φύσεως φορολογητέα ή μη
10. Οι αυξήσεις πληρωτέων λογαριασμών όπως υποχρεώσεις από αγορές, δαπάνες γενικά καθώς και φορολογικές υποχρεώσεις, οι οποίες οφείλονται στο τέλος κάθε ελεγχόμενης χρήσης. Η αύξηση των πληρωτέων λογαριασμών θα προκύψει από την σύγκριση του υπόλοιπου πληρωτέων λογαριασμών στο τέλος του προηγούμενου έτους με το υπόλοιπο στο τέλος του ελεγχόμενου έτους
11. Οι μειώσεις λογαριασμών εισπρακτέων, όπως απαιτήσεις από πωλήσεις επαγγελματικές, προσωπικές κ.λπ. καθώς και απαιτήσεις φορολογικές (π.χ. επιστροφές φόρων) οι οποίες είναι απαιτητές στο τέλος κάθε ελεγχόμενης χρήσης. Η μείωση εισπρακτέων λογαριασμών προκύπτει από την σύγκριση του υπόλοιπου των εισπρακτέων λογαριασμών στο τέλος του έτους με το υπόλοιπο στο τέλος του ελεγχόμενου έτους
12. Η αύξηση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου ή επόμενων ετών
13. Οι λοιπές περιπτώσεις εσόδων.

Στην δεύτερη στήλη Αναλώσεις Κεφαλαίων /Εσόδων περιλαμβάνονται όλες οι πραγματοποιηθείσες αναλώσεις, κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου και συγκεκριμένα:

1. Τα υπόλοιπα των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών προσωπικών/ οικογενειακών και επαγγελματικών που τηρούνται είτε στην Ελλάδα είτε στο εξωτερικό την λήξη της ελεγχόμενης χρήσης
2. Τα διαθέσιμα μετρητά ή και το υπόλοιπο ταμείου στο τέλος της ελεγχόμενης χρήσης
3. Οι αναλήψεις από επιχειρήσεις που συμμετέχει ο φορολογούμενος, ο/η σύζυγος και τα προστατευόμενα μέλη αυτών
4. Η συνεισφορά ποσών για συμμετοχή στο κεφάλαιο κάθε μορφής επιχειρήσεων
5. Οι αγορές περιουσιακών στοιχείων (προσωπικών/οικογενειακών και επαγγελματικών) και επενδυτικών αγαθών καθώς και οι δαπάνες που αφορούν βελτιώσεις αυτών

6. Οι αγορές εμπορευμάτων, πρώτων και βοηθητικών υλών και λοιπών αγαθών αναγκαίων στην άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας
7. Οι επαγγελματικές/επιχειρηματικές δαπάνες πάσης φύσεως.
8. Τα ποσά αποπληρωμής του χρεολυσίου προσωπικών ή επαγγελματικών δανείων. Διευκρινίζεται ότι το ποσό των τόκων ανάλογα με το είδος του δανείου (επαγγελματικό ή προσωπικό) συμπεριλαμβάνονται στις δαπάνες είτε τις προσωπικές/οικογενειακές είτε στις επαγγελματικές
9. Τα ποσά για ασφάλιστρα, αποζημιώσεις, δωρεές (γονικές παροχές ή χορηγίες) και λοιπές δαπάνες
10. Τα ποσά για φόρους, τέλη, εισφορές και πρόστιμα
11. Τα ποσά για κάθε είδους δαπάνες διαβίωσης (προσωπικές/οικογενειακές) καθώς και δαπάνες που αφορούν επισκευές και συντηρήσεις των προσωπικών/οικογενειακών περιουσιακών στοιχείων
12. Οι μειώσεις των πληρωτέων λογαριασμών
13. Οι αυξήσεις πληρωτέων λογαριασμών
14. Οι χορηγήσεις δανείων σε τρίτους
15. Η μείωση προκαταβολών που εισπράχτηκαν έναντι εσόδων επόμενου έτους ή επόμενων ετών
16. Λοιπές περιπτώσεις αναλώσεων

Η αρνητική διαφορά μεταξύ στήλης «Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων» και της στήλης «Αναλώσεις Κεφαλαίων/ Εσόδων», θεωρείται μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη και εφόσον δεν αιτιολογείται υπόκειται σε φορολόγηση.

Σχηματικά το ισοζύγιο για την εφαρμογή της τεχνικής ανάλυσης ρευστότητας αποτυπώνεται ως εξής³⁶:

³⁶. Ντάσιου Σ., Πέτσα Β. και Ζελενίτσας Μ. (2016), Τεχνικές Ελέγχου Με Την Χρήση Μεθόδων Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης, Υπουργείο Οικ/κών, ΓΓΔΕ, Γενική Δ/ση Φορολογικής Διοίκησης, Δ/ση Ελέγχων/Τμήμα Δ'.

Πίνακας 4.1.1
Πηγών και Αναλώσεων Κεφαλαίων/Εσόδων

I. Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων	Φορολογικό Έτος	II. Αναλώσεις Κεφαλαίων/Εσόδων	Φορολογικό Έτος
Κάθε μορφής έσοδα που έχουν εισπραχθεί στην διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου, των οποίων αποδεικνύεται η πραγματοποίηση και η νομιμότητα των συναλλαγών		Όλες οι πραγματοποιηθείσες αναλώσεις/δαπάνες, κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου	
ΣΥΝΟΛΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ / ΕΣΟΔΩΝ		ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΛΩΣΕΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ / ΕΣΟΔΩΝ	
III. ΥΠΟΛΟΙΠΟ			
Σύνολο διαθέσιμων κεφαλαίων/εσόδων			
Διαθέσιμα έσοδα/κεφάλαια που χρησιμοποιήθηκαν			
Υπόλοιπο			

Πηγή: ΑΑΔΕ

4.2. Τεχνική Καθαρής Θέσης του Φορολογούμενου

Η τεχνική αυτή βασίζεται στην λογική ότι όταν ένας φορολογούμενος συσσωρεύει πλούτο σε ένα φορολογικό έτος έχει δύο επιλογές: α) την επένδυση σε περιουσιακά στοιχεία και β) την πραγματοποίηση δαπανών. Σκοπός της μεθόδου είναι να προσδιορίσει μέσω της μεταβολής στην καθαρή θέση, εάν ο φορολογούμενος αυξάνει στοιχεία του ενεργητικού (π.χ. αγορά περιουσιακών στοιχείων), μειώνει το παθητικό (π.χ. εξόφληση υποχρεώσεων) ή πραγματοποιεί δαπάνες με κεφάλαια που δεν αναφέρονται ως φορολογητέο εισόδημα.³⁷

Η τεχνική της καθαρής θέσης, χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις όπου ο φορολογούμενος έχει συσσωρεύσει σημαντικά περιουσιακά στοιχεία ή για κάποιο χρονικό διάστημα είχε σημαντικές αλλαγές στην καθαρή του θέση.

Με την μέθοδο της καθαρής θέσης του φορολογούμενου δημιουργείται ο πίνακας Ενεργητικού και Παθητικού για όλα τα ελεγχόμενα έτη, με έτος βάσης το προηγούμενο από το πρώτο ελεγχόμενο έτος.

Στο Ενεργητικό περιλαμβάνονται όλα τα περιουσιακά στοιχεία του ελεγχόμενου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών (προσωπικά / οικογενειακά / επαγγελματικά) καθώς και οι καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατά την λήξη του κάθε έτους .

³⁷. Rettig P.C. (2014), “Overview: Indirect Methods of Determining Taxable Income”, Journal of Tax Practice & Procedure, pp. 19-24.

Ποιά συγκεκριμένα στο ενεργητικό μπορεί να περιλαμβάνονται με βάση το πραγματικό κόστος κτήσης τους, όπως αυτό προκύπτει από τα διαθέσιμα στον έλεγχο στοιχεία:

- Μηχανοκίνητα οχήματα, σκάφη, αεροσκάφη κ.λπ.
- Ακίνητη περιουσία (σε περιπτώσεις ανέγερσης οικοδομών, ως κόστος λαμβάνεται το κόστος ανέγερσης όπως αυτό προκύπτει από τα διαθέσιμα στον έλεγχο στοιχεία)
- Περιουσιακά στοιχεία ή προσωπικά αντικείμενα αξίας άνω των 5.000 ευρώ
- Μετοχές και λοιποί τίτλοι
- Έπιπλα, συσκευές και λοιπός εξοπλισμός ατομικής επιχείρησης
- Διάφορες απαιτήσεις (εισπρακτέοι λογαριασμοί, φορολογικές απαιτήσεις), ατομικής επιχείρησης, απαιτητές στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους
- Σύνολο απογραφής τέλους χρήσης σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης. Διευκρινίζεται ότι σε περιπτώσεις ελέγχου σε συνεχόμενα έτη, αν δεν υπάρχει συνεχής υποχρέωση απογραφής, τυχόν απογραφές που έχουν πραγματοποιηθεί, δεν υπολογίζονται
- Μετρητά διαθέσιμα
- Καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

Στο Παθητικό συμπεριλαμβάνονται όλες οι υποχρεώσεις του ελεγχόμενου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών καθώς και επαγγελματικές υποχρεώσεις σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα :

- Προσωπικά ή οικογενειακά δάνεια
- Επαγγελματικά δάνεια
- Διάφοροι πιστωτές : πληρωτέοι λογαριασμοί, υποχρεώσεις από αγορές, δαπάνες καθώς και φορολογικές (υπολογίζεται το υπόλοιπο στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους)
- Λοιπές υποχρεώσεις (αποσβέσεις κ.λπ.)

Το υπόλοιπο των υποχρεώσεων του έτους βάσης ή καθενός από τα επόμενα έτη μεταφέρεται και αυξάνεται αν οι υποχρεώσεις αυξηθούν ή μειώνεται ανάλογα με τις πραγματικές καταβολές.

Η διαφορά Ενεργητικού-Παθητικού αποτελεί την Καθαρή Θέση κάθε φορολογικής περιόδου. Από την καθαρή θέση λήξης κάθε φορολογικής περιόδου αφαιρείται η καθαρή θέση έναρξης. Οι αυξήσεις ή μειώσεις της Καθαρής Θέσης αναπροσαρμόζονται:

- με τις περιπτώσεις απόκτησης περιουσιακών στοιχείων άνευ ανταλλάγματος (αιτία θανάτου, δωρεάς, γονικής παροχής, προίκας, κερδών από τυχερά παίγνια, ανταλλαγής) και τις περιπτώσεις εκποίησης αυτών,
- με τις ατομικές και οικογενειακές δαπάνες κάθε είδους

Κατόπιν αυτών, το σύνολο που προκύπτει συγκρίνεται με τα δηλωθέντα εισοδήματα.

Η προκύπτουσα διαφορά θεωρείται μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη και εφόσον δεν αιτιολογείται υπόκειται σε φορολόγηση.³⁸

Ατομικές και οικογενειακές μη εκπιπτόμενες δαπάνες, που πραγματοποιήθηκαν με επιταγές, μετρητά ή μέσω τραπεζικών λογαριασμών, οι οποίες λαμβάνονται υπόψη και προστίθενται κατά την αναπροσαρμογή των αυξήσεων ή μειώσεων της Καθαρής Θέσης είναι:

- ο Προσωπικές και οικογενειακές δαπάνες διαβίωσης
- ο Λοιπές αγορές και δαπάνες. Οι επαγγελματικές δαπάνες και αγορές δεν περιλαμβάνονται. Εξαιρούνται οι μη παραγωγικές ή μη εκπιπτόμενες δαπάνες οι οποίες αναμορφώνουν τα αποτελέσματα χρήσης της επιχείρησης, οι οποίες αναγράφονται.
- ο Ζημιές από εκποίηση περιουσιακού στοιχείου μη αναγνωριζόμενες φορολογικά

Από το σύνολο που προκύπτει αφαιρούνται μη φορολογούμενα εισοδήματα όπως:

- ο Αφορολόγητα έσοδα βάσει διατάξεων νόμου από διάφορες πηγές ανεξαρτήτου υποχρέωσης ή μη αναγραφής τους στην υποβληθείσα δήλωση φορολογίας εισοδήματος
- ο Μη φορολογητέες περιπτώσεις εσόδων ή φορολογητέες κατά ειδικό τρόπο (έσοδα από δωρεές, κέρδη από πώληση περιουσιακών στοιχείων, επιχορηγήσεις κ.λπ.)

Σε περιπτώσεις πώλησης περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκε με αντάλλαγμα ή άνευ ανταλλάγματος υπολογίζεται κέρδος ή ζημία, εφόσον δεν φορολογήθηκε ή δεν εκπέσθηκε αντίστοιχα. Το κέρδος αναγράφεται στο πεδίο «μη φορολογητέες περιπτώσεις εσόδων» και η ζημία στο πεδίο «ζημιές από εκποίηση περιουσιακών στοιχείων. Για την περίπτωση πώλησης περιουσιακού στοιχείου που είχε αποκτηθεί άνευ ανταλλάγματος, ως κέρδος ή ζημία λαμβάνεται το αποτέλεσμα που προκύπτει από την διαφορά του ποσού πώλησης μείον το κόστος (δαπάνες κτήσεως περιουσιακού στοιχείου) όπως αυτό προσδιορίστηκε στον πίνακα ενεργητικού.

³⁸. ΠΟΛ.1270/24.12.2013, Μεθοδολογία Έμμεσων τεχνικών Ελέγχου.

Το υπόλοιπο που προκύπτει αποτελεί το προσδιοριζόμενο καθαρό εισόδημα του φορολογούμενου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών, το οποίο συγκρίνεται με τα αντίστοιχα δηλωθέντα εισοδήματα.

Κατά την εφαρμογή της μεθόδου της καθαρής θέσης του φορολογούμενου, εάν στον πίνακα του ενεργητικού περιλαμβάνονται πάγια επαγγελματικά περιουσιακά στοιχεία τότε:

- Στην περίπτωση που έχουν διενεργηθεί αποσβέσεις το σωρευτικό ποσό αποσβέσεων αναγράφεται ως υποχρέωση στον πίνακα παθητικού
- Αν στον πίνακα ενεργητικού περιλαμβάνονται περιουσιακά στοιχεία που έχουν αποσβεσθεί πλήρως, το σύνολο των αποσβέσεων που έχει διενεργηθεί και έχει εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα, αναγράφεται στον πίνακα του παθητικού
- Αν ένα πάγιο περιουσιακό στοιχείο δεν περιλαμβάνεται πλέον στον πίνακα ενεργητικού λόγω πώλησης ή άλλου τρόπου διάθεσης, η απόσβεση σχετικά με αυτό το περιουσιακό στοιχείο δεν θα περιλαμβάνεται στο σωρευτικό ποσό αποσβέσεων
- Εάν υπάρχουν πάγια περιουσιακά στοιχεία για τα οποία δεν έχουν διενεργηθεί αποσβέσεις τότε αυτές δεν περιλαμβάνονται στον πίνακα παθητικού.

Σχηματικά η εφαρμογή της τεχνικής καθαρής θέσης του φορολογούμενου αποτυπώνεται ως εξής:

Πίνακας 4.2.1 Καθαρής Θέσης του Φορολογούμενου

	Ενεργητικό
<i>Μείον</i>	Παθητικό
	ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ
<i>Μείον</i>	Καθαρή θέση προηγούμενου έτους (ή αρχής έτους)
	Αύξηση / Μείωση καθαρής θέσης
<i>Πλέον</i>	Μη εκπιπόμενες δαπάνες
<i>Μείον</i>	Εισοδήματα που δεν φορολογούνται
	ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΒΑΣΕΙ ΜΕΘΟΔΟΥ
<i>Μείον</i>	Δηλωθέντα εισοδήματα
	ΜΗ ΔΗΛΩΘΕΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Πηγή: ΑΑΔΕ

4.3. Τεχνική Τραπεζικών Καταθέσεων και Δαπανών σε Μετρητά

Με βάση την τεχνική αυτή, ο προσδιορισμός του εισοδήματος πραγματοποιείται αναλύοντας τις τραπεζικές καταθέσεις του φορολογούμενου, σε προσωπικό αλλά και σε επαγγελματικό

επίπεδο, καθώς και τις αγορές και δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν με μετρητά κατά τη διάρκεια του ελεγχόμενου έτους συγκρίνοντας τα με τα συνολικά δηλωθέντα εισοδήματα.

Με τη χρήση της τεχνικής, παρακολουθείται η κίνηση των διαθέσιμων κεφαλαίων του φορολογούμενου, του ή της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών, με βάση τη λογική ότι αυτά είτε θα κατατεθούν σε χρηματοπιστωτικούς λογαριασμούς είτε θα αναλωθούν σε διάφορες συναλλαγές με χρήση μετρητών.

Όταν ο ελεγχόμενος χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό το τραπεζικό σύστημα για τις συναλλαγές του και τις δαπάνες του, η χρήση από τον έλεγχο της τεχνική των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά μπορεί να είναι πολύ αποτελεσματική στον προσδιορισμό του εισοδήματος.

Ο προσδιορισμός της μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης γίνεται ως εξής:

Αρχικά προσδιορίζονται οι συνολικές καταθέσεις της ελεγχόμενης περιόδου σε περίπτωση που υπάρχει άνοιγμα λογαριασμών. Περιλαμβάνονται οι πιστωτικές κινήσεις σε λογαριασμούς που αφορούν καθαρές καταθέσεις και έμμεσες καταθετικές πράξεις (π.χ. καταθέσεις προς εξόφληση δανείων). Στην περίπτωση που δεν υπάρχει άνοιγμα λογαριασμών, οι συνολικές τραπεζικές καταθέσεις λαμβάνονται ως η διαφορά του υπόλοιπου στο τέλος χρήσης μείον το υπόλοιπο στην αρχή της χρήσης. Αν προκύψει αρνητική διαφορά δεν λαμβάνεται υπόψη.

Στην συνέχεια αφαιρούνται τα κατατεθειμένα ποσά που αφορούν:

- Μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα
- Ποσά από εκταμίευση δανείων
- Συμψηφιστικές κινήσεις μεταξύ λογαριασμών του φορολογούμενου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών
- Συναλλαγές, μεταφορές και λοιπές πράξεις που δεν αποτελούν καθαρές καταθέσεις
- Στο υπόλοιπο που προκύπτει προστίθενται :
- Δαπάνες επιχειρηματικές/επαγγελματικές
- Αγορές εμπορευμάτων, πρώτων και βοηθητικών υλών και λοιπών αγαθών
- Αγορές περιουσιακών στοιχείων είτε προσωπικών/οικογενειακών είτε επαγγελματικών (για την περίπτωση ατομικής επιχείρησης)
- Προσωπικές/οικογενειακές δαπάνες
- Καταβληθέντες φόροι, εισφορές και πρόστιμα
- Αποπληρωμή/μείωση χρεών

- Αύξηση/μείωση διαθέσιμων μετρητών ελεγχόμενης περιόδου. Στην περίπτωση μείωσης των διαθέσιμων μετρητών καταχωρείται το ποσό με αρνητικό πρόσημο
- Λοιπές καταβολές
- Μείωση πληρωτέων λογαριασμών

Όλες οι παραπάνω περιπτώσεις αφορούν μόνο τις καταβολές με μετρητά.

Το νέο υπόλοιπο τραπεζικών καταθέσεων που προκύπτει μειώνεται με τα μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα που δεν κατατέθηκαν σε λογαριασμούς, με την αύξηση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου ή επόμενων ετών και με την μείωση εισπρακτέων λογαριασμών. Αυξάνεται με την μείωση προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου/επόμενων ετών και με την αύξηση των εισπρακτέων λογαριασμών.

Το ποσό των προκαταβολών που εισπράττονται έναντι των πωλήσεων επόμενου έτους, προσδιορίζεται στο τέλος κάθε έτους. Εισπρακτέοι λογαριασμοί θεωρούνται οι απαιτήσεις από επαγγελματικές πωλήσεις ή προσωπικές/οικογενειακές και οι οποίες είναι απαιτητές στο τέλος του ελεγχόμενου έτους. Η αύξηση/μείωση των εισπρακτέων λογαριασμών προσδιορίζεται από την σύγκριση του υπόλοιπου στο τέλος του έτους με το υπόλοιπο στην αρχή του έτους.

Το υπόλοιπο αυτό συγκρίνεται με το ακαθάριστο εισόδημα, καθώς και με το σύνολο των λοιπών εισοδημάτων του ελεγχόμενου και του/της συζύγου του, όπως αυτά δηλώθηκαν στη δήλωση φορολογίας εισοδήματος. Αν από τη σύγκριση προκύψει θετική διαφορά, αυτή ελέγχεται ως αδήλωτο εισόδημα και εφόσον δεν αιτιολογείται, υπόκειται σε φορολόγηση σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

Συμπερασματικά, η όλη διαδικασία των έμμεσων τεχνικών ελέγχου δεν αποτελεί τίποτε άλλο από έλεγχο περιουσιακής κατάστασης (πόθεν έσχες) του φορολογουμένου σε προσωπικό επίπεδο, με την αναζήτηση τυχόν ετήσιων αυξήσεων των περιουσιακών στοιχείων του (πάγια περιουσιακά στοιχεία, τραπεζικές καταθέσεις κ.λ.π.) από μη εμφανείς πηγές. Στην περίπτωση που ο φορολογούμενος δεν μπορεί να αποδείξει άμεσα τη νόμιμη πηγή ενός εισοδήματος τότε αυτό θεωρείται ότι αποκτήθηκε από μη προσδιορισμένη/εμφανή πηγή, κατά πάσα πιθανότητα παράνομη και φορολογείται³⁹.

³⁹. Μελάς Δ. (2015), Περιουσιολόγιο - Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου και νέο Ποινολόγιο, Εκδόσεις: Οικονομικές Εκδόσεις Ε.Ε., σελ. 2-3.

Πίνακας 4.3.1
Τραπεζικών Καταθέσεων και Δαπανών σε Μετρητά

	Συνολικές καταθέσεις σε τραπεζικούς λογαριασμούς
<i>Μείον</i>	Αφορολόγητα ποσά που κατατέθηκαν σε λογαριασμούς
<i>Πλέον</i>	Δαπάνες σε μετρητά
<i>Πλέον</i>	Αύξηση μετρητών εις χείρας
<i>Μείον</i>	Μη φορολογητέα έσοδα (εκτός τραπεζικών λογαριασμών)
<i>Μείον</i>	Αυξήσεις/Μειώσεις Προκαταβολών και εισπρακτέων λογ/σμών
	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΑ ΕΣΟΔΑ
<i>Μείον</i>	Δηλωθέντα ακαθάριστα έσοδα
<i>Μείον</i>	Δηλωθέντα εισοδήματα (εκτός κερδών από επιχ/κή δραστηριότητα)
	ΜΗ ΔΗΛΩΘΕΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Πηγή: ΑΑΔΕ

4.4. Τεχνική της Αρχής των Αναλογιών

Με την τεχνική αυτή προσδιορίζονται τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα, οι εκροές και τα φορολογητέα κέρδη του ελεγχόμενου, βάσει αναλογιών και ιδίως του περιθωρίου μικτού κέρδους καθώς και δεικτών που θεωρούνται αξιόπιστοι με βάση τις γενικές παραδεκτές αρχές και τεχνικές της ελεγκτικής και προέρχονται από την ίδια την επιχείρηση αλλά και από τρίτες πηγές.

Η τεχνική της αρχής των αναλογιών εφαρμόζεται αποτελεσματικότερα σε επιχειρήσεις που:

- Κύρια πηγή εσόδων τους αποτελεί η διάθεση αποθεμάτων
- Έχουν περιορισμένο εύρος δραστηριοτήτων
- Τα αγαθά τα οποία εμπορεύονται έχουν όμοιο μικτό κέρδος
- Η διαμόρφωση του κόστους πωληθέντων δεν εξαρτάται από πολλούς παράγοντες
- Τηρούν βιβλίο απογραφής και έχουν ελεγχόμενα αποθέματα ή τα αποθέματα τους μπορούν να προσδιοριστούν με αξιόπιστο τρόπο
- Οι αγορές τους μπορούν να κατανέμονται εύκολα σε ομάδες με το ίδιο ή παρόμοιο ποσοστό περιθωρίου κέρδους
- Οι πηγές αγορών των εμπορευμάτων είναι περιορισμένες και ταυτόχρονα υφίσταται ομοιομορφία στις τιμές πώλησης

Η ορθότητα του αποτελέσματος της τεχνικής αυτής βασίζεται στην αξιοπιστία των αναλογιών που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης.

Για την εφαρμογή της τεχνικής της αρχής των αναλογιών, προσδιορίζεται μια αξιόπιστη αναλογία η οποία εφαρμόζεται σε μία, γνωστή εκ των προτέρων, βάση όπως το κόστος πωληθέντων και έτσι προσδιορίζονται τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα του φορολογουμένου.

Για την ορθή εφαρμογή της τεχνικής:

- Πραγματοποιείται έλεγχος για τον καθορισμό των αναλογιών που θα εφαρμοσθούν για τον προσδιορισμό των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα, ο οποίος κατ' αρχήν γίνεται με βάση τα πραγματικά δεδομένα της επιχείρησης που μπορούν να προκύπτουν από τα λογιστικά αρχεία, αλλά και από κάθε είδους στοιχεία και πληροφορίες που αντλούνται από τον ίδιο τον φορολογούμενο ή από άλλες πηγές, όπως τους αντισυμβαλλόμενους. Συνεπώς, το πραγματικό περιθώριο μικτού κέρδους δύναται να προσδιορισθεί συγκρίνοντας τιμολόγια αγορών με τιμολόγια πωλήσεων ή αναλύοντας τιμοκαταλόγους ή τιμές ραφιών ή ερευνώντας αρχεία αποθήκης και βιβλία παραγγελιών ή και άλλες συναφείς πληροφορίες.⁴⁰
- Όταν ο καθορισμός των αναλογιών δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί με βάση τα στοιχεία της ελεγχόμενης επιχείρησης, μπορούν οι δείκτες να καθοριστούν με βάση δεδομένα ομοειδών επιχειρήσεων, αφού ληφθούν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελεγχόμενης επιχείρησης όπως:
 - Ο τύπος των εμπορευμάτων,
 - Η γεωγραφική θέση της επιχείρησης
 - Το μέγεθος της επιχείρησης
 - Η εμπορική πολιτική της επιχείρησης
 - Η ελεγχόμενη φορολογική περίοδος

Δείκτες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον προσδιορισμό των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα με εφαρμογή της τεχνικής της αρχής των αναλογιών είναι, ο δείκτης περιθωρίου μικτού κέρδους/πωλήσεων, ο δείκτης περιθωρίου μικτού κέρδους/κόστους, ο δείκτης κόστους πωληθέντων/πωλήσεων, ο δείκτης καθαρής τιμής πώλησης/τιμής κόστους κ.λπ., οι οποίοι εφαρμόζονται επί του συνολικού κόστους ώστε να προσδιορισθούν τα έσοδα.

⁴⁰. Ε 2016/4-2-2020

Η μέθοδος της αρχής των αναλογιών, εκτός του προσδιορισμού των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα, μπορεί με χρήση αξιόπιστων δεικτών να εφαρμοσθεί και για τον προσδιορισμό των εκροών και των φορολογητέων κερδών των ελεγχόμενων επιχειρήσεων⁴¹.

4.5. Τεχνική Σχέσης της Τιμής Πώλησης προς το Συνολικό Όγκο Κύκλου Εργασιών

Η τεχνική αυτή, για τον προσδιορισμό των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα αξιοποιεί τη σχέση τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο του κύκλου εργασιών.

Τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα προσδιορίζονται εφαρμόζοντας την τιμή πώλησης ανά μονάδα προϊόντος στον αριθμό των μονάδων ή το συνολικό όγκο του κύκλου εργασιών, ο οποίος προσδιορίζεται από τα λογιστικά αρχεία του ελεγχόμενου ή από τρίτες πηγές.

Ο συνολικός όγκος του κύκλου εργασιών μπορεί να προσδιορισθεί μετά από την εύρεση της σχέσης μεταξύ των εισροών - πρώτων υλών που απαιτούνται, για την παραγωγή μιας μονάδας προϊόντος.

Η τεχνική, εφαρμόζεται κυρίως για τον προσδιορισμό της πραγματικής φορολογικής υποχρέωσης όταν:

α) δύναται να προσδιορισθούν οι εισροές που αναλώνονται ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος/παρεχόμενης υπηρεσίας και είναι γνωστή η τιμή πώλησης ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος/παρεχόμενης υπηρεσίας.

β) το ελεγχόμενο πρόσωπο έχει περιορισμένα είδη προϊόντων ή παρεχόμενων υπηρεσιών, με σχετικά σταθερές τιμές πώλησης/αμοιβές σε όλη τη φορολογική περίοδο.⁴²

Ο έλεγχος αντλώντας πληροφορίες από τον ίδιο τον ελεγχόμενο ή από τρίτους και κατανοώντας τις πραγματικές συνθήκες και τα δεδομένα της επιχείρησης, χρησιμοποιώντας τεχνικές ανάλυσης και έρευνας και αξιοποιώντας στοιχεία κόστους, τον αριθμό των μονάδων ή τον όγκο κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε ο ελεγχόμενος, προσδιορίζει τη σχέση πρώτης ύλης παραγόμενου προϊόντος.

Με τη συγκεκριμένη μέθοδο μπορεί να προσδιοριστούν τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα, μέσω της εύρεσης της δυνατότητας παραγωγής σε σχέση με τους συντελεστές παραγωγής της επιχείρησης ή μέσω προσδιορισμού του όγκου κύκλου εργασιών όταν το ύψος των πωλήσεων συνδέεται με μεταβλητές δαπάνες/λειτουργικά έξοδα που είναι ανάλογα του κύκλου εργασιών

⁴¹. ΠΟΛ 1008/27-1-2020

⁴². ΠΟΛ 1008/27-1-2020

Η ανάπτυξη και η εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου στηρίζεται κατά βάση σε δύο βασικούς πυλώνες, αφενός στην ανάπτυξη των τεχνολογικών μέσων για τη συλλογή, καταγραφή και επεξεργασία δεδομένων και αφετέρου στην άρση του τραπεζικού απορρήτου και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών. Δεδομένου, λοιπόν, ότι βρίσκεται στη διάθεση των φορολογικών αρχών ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών από διάφορες πηγές, οι ελεγκτικές αρχές μπορούν να εξάγουν ασφαλέστερα συμπεράσματα και να προσδιορίσουν τη φορολογητέα ύλη του ελεγχόμενου, την οποία πιθανόν να απέκρυβε έως τότε από τις φορολογικές αρχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

Για την καλύτερη κατανόηση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου και την εφαρμογή τους στην πράξη, παρατίθενται παραδείγματα για την εφαρμογή κάθε τεχνικής έχοντας ως δεδομένα τα παρακάτω:

Για το φορολογικό έτος 20X8 πραγματοποιείται φορολογικός έλεγχος στον φορολογούμενο "X" οποίος ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα (ατομική επιχείρηση) και τηρεί απλογραφικά βιβλία.

Από τα στοιχεία που συνέλεξε ο έλεγχος, από τον ίδιο το φορολογούμενο, τις φορολογικές δηλώσεις που υποβλήθηκαν, τα στοιχεία των τραπεζικών λογαριασμών, τα στοιχεία από διασταυρώσεις με τρίτους, προκύπτουν τα παρακάτω δεδομένα:

- Ακαθάριστα έσοδα από επαγγελματική δραστηριότητα 200.000,00 ευρώ
- Σύνολο Απογραφής τέλους χρήσης την 31/12/20X7 35.000€ και την 31/12/20X8 40.000€
- Αγορές για τις ανάγκες της επιχείρησης 145.000,00 ευρώ, από τις οποίες 138.000,00 πληρώθηκαν μετρητοίς μέσω του τραπεζικού συστήματος και 7.000,00 επί πιστώσει.
- Κόστος πωληθέντων 140.000,00 ευρώ
- Επαγγελματικές δαπάνες, 40.000,00 ευρώ, από τις οποίες 39.000,00 πληρώθηκαν μετρητοίς, μέσω του τραπεζικού συστήματος και 1.000,00 επί πιστώσει
- Στη φορολογική δήλωση για το έτος 20X8, δηλώθηκαν έσοδα από εισπραξη ενοικίων 25.000,00 ευρώ
- Δηλώθηκαν από τη σύζυγο, 35.000,00 ευρώ εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες και καταβλήθηκε μέσω τραπεζικού λογαριασμού φόρος 2.600,00 ευρώ.
- Ο φορολογούμενος στις 31/12/20X7, κατείχε σε μετρητά εκτός του τραπεζικού συστήματος το ποσό των 25.000,00 ευρώ και στις 31/12/20X8, το ποσό των 40.000,00 ευρώ
- Ο φορολογούμενος εισέφερε στο κεφάλαιο εταιρίας κατά το φορολογικό έτος 20X8, το ποσό των 30.000,00 ευρώ
- Το υπόλοιπο τραπεζικών λογαριασμών στις 31/12/20X7, ανέρχονταν στο ποσό των 22.000,00 ευρώ και στις 31/12/20X8, στο ποσό των 48.000,00 ευρώ.

- Από τον έλεγχο των τραπεζικών λογαριασμών του ελεγχόμενου, διαπιστώθηκε ότι το σύνολο των πιστώσεων που πραγματοποιήθηκαν σε όλους τους λογαριασμούς κατά το ελεγχόμενο έτος ήταν 198.100,00 ευρώ.
- Επιπλέον από τις αναλυτικές κινήσεις των λογαριασμών, διαπιστώθηκε ότι από το σύνολο των πιστώσεων που πραγματοποιήθηκαν σε λογαριασμό της τράπεζας XXXXX, ποσό 62.000,00 ευρώ, αφορά σε μεταφορά από λογαριασμούς άλλων τραπεζών στους οποίους ο ελεγχόμενος είναι μοναδικός δικαιούχος.
- Ο φορολογούμενος κατέβαλε σε μετρητά για προσωπικές και οικογενειακές δαπάνες το ποσό των 14.800,00 ευρώ
- Κατά το ελεγχόμενο φορολογικό έτος πραγματοποιήθηκε αγορά αυτοκινήτου αξίας 45.000,00 ευρώ
- Ο φορολογούμενος διέθετε αυτοκίνητο που απέκτησε σε προηγούμενο έτος αντί του ποσού των 25.000,00 ευρώ, το οποίο πούλησε κατά το ελεγχόμενο φορολογικό έτος αντί του ποσού των 25.000,00 ευρώ.
- Κατά το ελεγχόμενο έτος, πραγματοποιήθηκε εκταμίευση δανείου και ο φορολογούμενος εισέπραξε το ποσό των 15.000,00 ευρώ. Για την αποπληρωμή του δανείου καταβλήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους τοκοχρεολυτικές δόσεις ποσού 7.500,00 ευρώ, από τις οποίες 6.000,00 ευρώ αφορούσαν την εξόφληση κεφαλαίου και 1.500,00 τόκους.
- Ο λογαριασμός εισπρακτέων στις 31/12/20X7 είχε υπόλοιπο 52.000,00 ευρώ. Στις 31/10/2018 εισπράχθηκε ποσό 22.000,00 ευρώ, ενώ στις 15/12/20X8 πραγματοποιήθηκαν πωλήσεις επί πιστώσει αξίας 15.000,00 ευρώ.
- Το υπόλοιπο του λογαριασμού πληρωτέων στις 31/12/20X7 ήταν 110.000,00 ευρώ. Κατά τη διάρκεια του ελεγχόμενου έτους πραγματοποιήθηκαν πληρωμές 70.000,00 ευρώ.
- Ο φορολογούμενος διαθέτει ακίνητο με αξία κτήσης 45.000,00 ευρώ. Στις 22/12/20X8 συμφωνήθηκε η πώληση του ακινήτου κατά την επόμενη χρονιά και εισπράχθηκε προκαταβολή 16.000,00 ευρώ.

5.1. Τεχνική Ανάλυσης Ρευστότητας

Εφαρμόζοντας την μέθοδο της τεχνικής ανάλυσης ρευστότητας του φορολογουμένου, δημιουργείται το παρακάτω ισοζύγιο:

Πίνακας 5.1.1
Ισοζύγιο Πηγών - Αναλώσεων Κεφαλαίων / Εσόδων

I. ΠΗΓΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΤΟΣ 20Χ8	II. ΑΝΑΛΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΤΟΣ 20Χ8
1.Υπόλοιπα χρηματοπιστωτικών λογαριασμών στην έναρξη της ελεγχόμενης περιόδου	22.000,00	1.Υπόλοιπα χρηματοπιστωτικών λογαριασμών στη λήξη της ελεγχόμενης περιόδου	48.000,00
2. Διαθέσιμα μετρητά ή και το Υπόλοιπο ταμείου στην έναρξη της ελεγχόμενης χρήσης	25.000,00	2. Διαθέσιμα μετρητά ή και το Υπόλοιπο ταμείου στη λήξη της ελεγχόμενης χρήσης	40.000,00
3. Αναλήψεις από επιχείρηση/εις		3. Εισφορές σε Λογαριασμούς επιχείρησης/σεων	30.000,00
4.Ακαθάριστα Έσοδα από επαγγελματική δραστηριότητα	200.000,00	4. Ποσά συμμετοχής στο κεφάλαιο κάθε μορφής επιχειρήσεων	
5. Έσοδα από λοιπές πηγές	60.000,00	5. Αγορές περιουσιακών στοιχείων	45.000,00
6. Εισπράξεις από λοιπά μη φορολογητέα έσοδα (αποζημιώσεις, επιδοτήσεις, δωρεές κ.λπ.)		6. Αγορές εμπορ/των, α΄,β΄υλών και λοιπών αγαθών αναγκαίων στην άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας	145.000,00
7. Έσοδα από Πώληση περιουσιακών στοιχείων	25.000,00	7.Επαγγελματικές/επιχειρηματικές δαπάνες πάσης φύσεως	40.000,00
8. Δάνεια από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κλ.π	15.000,00	8. Ποσά αποπληρωμής προσωπικών ή επαγγελματικών δανείων	6.000,00
9. Λοιπά έσοδα πάσης φύσεως φορολογητέα ή μη		9. Ποσά για ασφάλιστρα, αποζημιώσεις, δωρεές και λοιπές δαπάνες	
10. Αυξήσεις πληρωτέων λογαριασμών		10. Ποσά φόρων, τελών, εισφορών και προστίμων κάθε μορφής	2.600,00
11. Μειώσεις λογαριασμών Εισπρακτέων	7.000,00	11. Ποσά για κάθε είδους Δαπάνες διαβίωσης (προσωπικές/οικογενειακές)	1.500,00
12. Αύξηση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επομένου/ων έτους/νων	16.000,00	12. Μειώσεις πληρωτέων λογαριασμών	62.000,00
13. Λοιπές περιπτώσεις εσόδων		13. Αυξήσεις λογαριασμών Εισπρακτέων	
		14. Χορηγήσεις δανείων σε τρίτους.	

		15. Μείωση προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επομένου/νων έτους /ων	
		16. Λοιπές περιπτώσεις αναλώσεων	
ΣΥΝΟΛΟ	370.000,00	ΣΥΝΟΛΟ	420.100,00

Στο παραπάνω ισοζύγιο η καταχώρηση των ποσών στα πεδία "Μειώσεις λογαριασμών εισπρακτέων", της στήλης Ι. "Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων" και "Μειώσεις λογαριασμών πληρωτέων", της στήλης ΙΙ. "Αναλώσεις Κεφαλαίων/Εσόδων", σύμφωνα με την ΠΟΛ 1270/24.12.2013, υπολογίστηκαν ως εξής:

Πίνακας 5.1.2
Μειώσεις Λογαριασμών Εισπρακτέων

Μειώσεις Λογαριασμών Εισπρακτέων		
(α) Υπόλοιπο εισπρακτέων 31/12/20X7	52.000,00	
(β) Απαιτήσεις που εισπράχθηκαν το έτος 20X8	-22.000,00	30.000,00
(γ) Δημιουργία απαιτήσεων εντός του 20X8		15.000,00
(δ) Υπόλοιπο εισπρακτέων 31/12/20X5		45.000,00
Μειώσεις Λογαριασμών Εισπρακτέων (α)-(δ)		7.000,00

Πίνακας 5.1.3
Μειώσεις Λογαριασμών Πληρωτέων

Μειώσεις Λογαριασμών Πληρωτέων		
(α) Υπόλοιπο πληρωτέων 31/12/20X7	110.000,00	
(β) Υποχρεώσεις που πληρώθηκαν το έτος 20X8	-70.000,00	40.000,00
(γ) Δημιουργία υποχρεώσεων εντός του 20X8		8.000,00
(δ) Υπόλοιπο εισπρακτέων 31/12/20X5		48.000,00
Μειώσεις Λογαριασμών Εισπρακτέων (α)-(δ)		62.000,00

Με βάση το ισοζύγιο που δημιουργήθηκε και από την σύγκριση των διαθέσιμων εσόδων, με τα διαθέσιμα κεφάλαια που αναλώθηκαν κατά το ελεγχόμενο φορολογικό έτος, προκύπτει το παρακάτω υπόλοιπο:

Σύνολο διαθέσιμων εσόδων/κεφαλαίων	370.000,00
Διαθέσιμα έσοδα/κεφάλαια που χρησιμοποιήθηκαν	420.100,00
Υπόλοιπο	-50.100,00

Η αρνητική διαφορά που προκύπτει μεταξύ στήλης «Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων» και της στήλης «Αναλώσεις Κεφαλαίων/ Εσόδων», θεωρείται μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη και εφόσον δεν αιτιολογηθεί από τον φορολογούμενο υπόκειται σε φορολόγηση.

5.2. Τεχνική Καθαρής Θέσης του Φορολογούμενου

Με την μέθοδο αυτή δημιουργείται ένας πίνακας με όλα τα περιουσιακά στοιχεία και τα διαθέσιμα κεφάλαια (ενεργητικό) αλλά και τις υποχρεώσεις (παθητικό) του φορολογούμενου.

Πίνακας 5.2.1
Ενεργητικού – Παθητικού

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ		
Ελεγχόμενο φορολογικό έτος 20X8	ΕΤΟΣ ΒΑΣΗΣ 20X7	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΤΟΣ 20X8
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ (Περιουσιακά Στοιχεία προσωπικά/ οικογενειακά/Επαγγελματικά)		
Ακίνητη περιουσία (κόστος)	45.000,00	45.000,00
Έπιπλα, Συσκευές, Λοιπός εξοπλισμός		
Προσωπικά αντικείμενα μεγάλης αξίας >5000 €		
Κοσμήματα κ.λπ. Τιμαλή >5000 €		
Απαιτήσεις διάφορες	52.000,00	45.000,00
Μηχανοκίνητα Οχήματα- Σκάφη-Αεροσκάφη κ.λπ.	25.000,00	45.000,00
Μετρητά διαθέσιμα	25.000,00	40.000,00
Καταθέσεις σε χρηματ/κά ιδρύματα	22.000,00	48.000,00
Μετοχές, λοιποί τίτλοι		30.000,00
Σύνολο Απογραφής τέλους χρήσης	35.000,00	40.000,00
Διάφοροι λογ/σμοί-λοιπά περιουσιακά στοιχεία		

Σύνολο Ενεργητικού	204.000,00	293.000,00
ΠΑΘΗΤΙΚΟ (Υποχρεώσεις προσωπικές / οικογενειακές / επαγγελματικές)		
Δάνεια προσωπικά/οικογενειακά		9.000,00
Δάνεια επαγγελματικά (ατομική επιχ/ση)		
Γραμμάτια		
Πιστωτές διάφοροι	110.000,00	64.000,00
Διάφορες υποχρεώσεις(αποσβέσεις, κ.λ.π.)		
Σύνολο Υποχρεώσεων	110.000,00	73.000,00
Καθαρή Θέση	94.000,00	220.000,00

Πίνακας 5.2.2
Καθαρής Θέσης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ		
		ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΤΟΣ 2018
	Καθαρή θέση λήξης περιόδου	220.000,00
<i>μείον</i>	Καθαρή θέση έναρξης περιόδου	94.000,00
	ΑΥΞΗΣΗ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ ΕΤΟΥΣ	126.000,00
<i>μείον</i>	Αναπροσαρμογή καθαρής θέσης με περιουσιακά στοιχεία άνευ ανταλλάγματος	
	ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 1	126.000,00
<i>πλέον</i>	Μη εκπιπόμενες δαπάνες (με επιταγές, μετρητά ή μέσω τραπεζικών λογαριασμών)	
	Προσωπικές και οικογενειακές δαπάνες διαβίωσης	18.900,00
	Λοιπές δαπάνες / αγορές	
	Ζημία από εκποίηση περιουσιακών στοιχείων	
	ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 2	144.900,00
<i>μείον</i>	Μη φορολογούμενα εισοδήματα	
	Έσοδα αφορολόγητα από διάφορες πηγές	
	Μη φορολ/τέες ή φορολ/τέες με ειδικό τρόπο περιπτώσεις εσόδων (δωρεές, κέρδη από πώληση παγίων, επιχορηγήσεις κ.λ.π.)	

	ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 3(ΛΟΙΠΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ)	0,00
	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΜΕΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (Α)	144.900,00
<i>μείον</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΓΝΩΣΤΕΣ ΠΗΓΕΣ (ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ) (Β)	80.000,00
	ΔΙΑΦΟΡΑ (Α) - (Β)	64.900,00

Στον πίνακα παθητικού στο πεδίο «Δάνεια» καταχωρείται το υπόλοιπο της υποχρέωσης στο τέλος του έτους (αρχική οφειλή μείον καταβολές αποπληρωμής που αφορούν στο κεφάλαιο του δανείου) σύμφωνα με την ΠΟΛ.1270/24.12.2013.

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα καθαρής θέσης, το προσδιοριζόμενο εισόδημα βάσει της μεθόδου, είναι μεγαλύτερο από το εισόδημα που δηλώθηκε από τον φορολογούμενο. Η διαφορά που προκύπτει θεωρείται μη δηλωθέν εισόδημα και εφόσον δεν αιτιολογηθεί, υπόκειται σε φορολόγηση.

5.3. Τεχνική του Ύψους των Τραπεζικών Καταθέσεων και των Δαπανών σε Μετρητά

Η τεχνική αυτή προσδιορίζει τα έσοδα του φορολογουμένου αναλύοντας τις τραπεζικές καταθέσεις και τις δαπάνες με χρήση μετρητών σε διάφορες συναλλαγές.

Πίνακας 5.3.1
Τεχνική Ύψους Τραπεζικών Καταθέσεων

ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΕ ΜΕΤΡΗΤΑ		ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΤΟΣ 20Χ8
	Συνολικές τραπεζικές καταθέσεις της ελεγχόμενης περιόδου	198.100,00
<i>μείον</i>	Μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα που κατατέθηκαν	
<i>μείον</i>	Ποσά από εκταμίευση δανείων	15.000,00
<i>μείον</i>	Συμψηφιστικές κινήσεις μεταξύ λογαριασμών	
<i>μείον</i>	Συναλλαγές, μεταφορές και λοιπές πράξεις που δεν αποτελούν καθαρές καταθέσεις	62.000,00
	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΑΘΑΡΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ	121.100,00
<i>πλέον</i>	Δαπάνες επιχειρηματικές/επαγγελματικές (εξοφληθείσες με μετρητά)	39.000,00
<i>πλέον</i>	Αγορές εμπορευμάτων, πρώτων και βοηθητικών υλών και λοιπών αγαθών αναγκαίων στην άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας (εξοφληθείσες με μετρητά)	138.000,00
<i>πλέον</i>	Αγορές περιουσιακών στοιχείων προσωπικών/οικογενειακών, επαγγελματικών (εξοφληθείσες με μετρητά)	45.000,00

<i>πλέον</i>	Προσωπικές/οικογενειακές δαπάνες (εξοφληθείσες με μετρητά)	14.800,00
<i>πλέον</i>	Καταβληθέντες φόροι, εισφορές και πρόστιμα κάθε μορφής (εξοφληθέντες με μετρητά)	
<i>πλέον</i>	Αποπληρωμή / μείωση χρεών με μετρητά	
<i>πλέον</i>	Αύξηση/μείωση διαθεσίμων μετρητών ελεγχόμενης περιόδου	15.000,00
<i>πλέον</i>	Λοιπές καταβολές σε μετρητά	
<i>πλέον</i>		
	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΑΤΑΤΕΘΕΙΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΩΘΕΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	372.900,00
<i>μείον</i>	Μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα που δεν κατατέθηκαν σε λογαριασμούς (π.χ. δάνεια, δωρεές επιστροφές φορων κ.λπ.)	25.000,00
<i>μείον</i>	Αύξηση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επομένου/νων έτους/ων	16.000,00
<i>πλέον</i>	Μείωση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επομένου/νων έτους/ων	
<i>πλέον</i>	Αύξηση των εισπρακτέων λογαριασμών	15.000,00
<i>μείον</i>	Μειώνεται με την μείωση των εισπρακτέων λογαριασμών	22.000,00
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΕΧΝΙΚΗΣ (Α)	324.900,00
	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΛΩΘΕΝΤΩΝ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ (B1)	200.000,00
	ΣΥΝΟΛΟ ΛΟΙΠΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ (B2) πλην της ελεγχόμενης δραστηριότητας	60.000,00
	ΔΙΑΦΟΡΑ (Α)-(B1)-(B2)	64.900,00

Η διαφορά που προκύπτει μεταξύ του υπόλοιπου συνολικού εισοδήματος και του συνολικού εισοδήματος από γνωστές πηγές είναι θετική και ελέγχεται ως μη δηλούμενο εισόδημα.

5.4. Τεχνική της Αρχής των Αναλογιών

Η τεχνική της αρχής των αναλογιών θα εφαρμοστεί για τον ίδιο φορολογούμενο "X" με βάση τα δεδομένα που προέκυψαν από τα λογιστικά του αρχεία και από όλα τα στοιχεία που συλλέχθηκαν κατά τη διαδικασία του ελέγχου.

Στο παράδειγμα αυτό, για τον προσδιορισμό των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα με την τεχνική της αρχής των αναλογιών, αρχικά θα γίνει χρήση του δείκτη "περιθωρίου μικτού κέρδους - πωλήσεων" και στη συνέχεια του δείκτη "περιθωρίου μικτού κέρδους - κόστους".

Για τις ανάγκες εφαρμογής της μεθόδου, θεωρούμε ότι τα έσοδα από την επαγγελματική δραστηριότητα του ελεγχόμενου ποσού 200.000,00 ευρώ, προέρχονται από την εμπορία δύο ειδών εμπορευμάτων, του εμπορεύματος "Α" και του εμπορεύματος "Β".

Από τα στοιχεία που προέκυψαν από τον έλεγχο των λογιστικών αρχείων, των παραστατικών αγορών και πωλήσεων καθώς και από τις πληροφορίες που αντλήθηκαν από τον ελεγχόμενο, το κόστος πωληθέντων των 140.000,00 ευρώ, κατανεμήθηκε μεταξύ των δύο παραπάνω εμπορευμάτων και επιπλέον προσδιορίστηκε για καθένα από αυτά, η μέση τιμή αγοράς και πώλησης, ως εξής:

	Εμπόρευμα "Α"	Εμπόρευμα "Β"
Κόστος πωληθέντων	80.000,00	60.000,00
Μέση τιμή αγοράς	20	30
Μέση τιμή πώλησης	50	40

Χρήση του δείκτη "περιθώριου μικτού κέρδους - πωλήσεων"

Με βάση τη μέση τιμή αγοράς/πώλησης που προσδιορίστηκε για κάθε είδος εμπορεύματος, υπολογίζεται το ποσοστό μικτού κέρδους επί των πωλήσεων, καθώς και το ποσοστό του κόστους πωληθέντων επί των πωλήσεων για καθένα από αυτά, ως εξής:

	Τιμή πώλησης εμπορεύματος "Α"	50
(μείον)	Τιμή αγοράς εμπορεύματος "Α"	20
	Μικτό περιθώριο κέρδους	30
(προς)	Τιμή πώλησης εμπορεύματος "Α"	50
ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΙΚΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΕΠΙ ΠΩΛΗΣΕΩΝ		0,60
ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ ΕΠΙ ΠΩΛΗΣΕΩΝ (1 - ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΙΚΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΩΛΗΣΕΩΝ) (1 - 0,60)		0,40

	Τιμή πώλησης εμπορεύματος "Β"	40
(μείον)	Τιμή αγοράς εμπορεύματος "Β"	30
	Μικτό περιθώριο κέρδους	10
(προς)	Τιμή πώλησης εμπορεύματος "Β"	40

ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΙΚΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΕΠΙ ΠΩΛΗΣΕΩΝ	0,25
ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ ΕΠΙ ΠΩΛΗΣΕΩΝ (1 - ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΙΚΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΩΛΗΣΕΩΝ) (1 - 0,25)	0,75

Το ποσοστό του κόστους πωληθέντων επί των πωλήσεων εφαρμόζεται στο κόστος πωληθέντων που προκύπτει από τα λογιστικά αρχεία της επιχείρησης και προκύπτουν τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα βάσει της μεθόδου ως εξής:

	Κόστος Πωληθέντων / Ποσοστό Κόστους Πωληθέντων επί Πωλήσεων	
Εμπόρευμα "Α"	80.000,00 / 0,40	200.000,00
Εμπόρευμα "Β"	60.000,00 / 0,75	80.000,00
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΒΑΣΕΙ ΜΕΘΟΔΟΥ		280.000,00
ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΣΟΔΑ (Μείον)		200.000,00
ΔΙΑΦΟΡΑ		80.000,00

Η παραπάνω διαφορά θεωρείται εισόδημα που δεν δηλώθηκε και εφόσον δεν αιτιολογηθεί, υπόκειται σε φορολόγηση.

Χρήση του δείκτη "περιθώριου μικτού κέρδους - κόστους"

Με βάση τη μέση τιμή αγοράς/πώλησης που προσδιορίστηκε για κάθε είδος εμπορεύματος, υπολογίζεται το ποσοστό μικτού κέρδους επί του κόστους, ως εξής:

	Τιμή πώλησης εμπορεύματος "Α"	50
(μείον)	Τιμή αγοράς εμπορεύματος "Α"	20
	Μικτό περιθώριο κέρδους	30
(προς)	Τιμή αγοράς εμπορεύματος "Α"	20
ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΙΚΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ		1,50

	Τιμή πώλησης εμπορεύματος "Β"	40
(μείον)	Τιμή αγοράς εμπορεύματος "Β"	30
	Μικτό περιθώριο κέρδους	10
(προς)	Τιμή αγοράς εμπορεύματος "Β"	30

ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΙΚΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ	0,33
---	-------------

Το ποσοστό μικτού κέρδους επί του κόστους εφαρμόζεται στο κόστος πωληθέντων που προκύπτει από τα λογιστικά αρχεία της επιχείρησης και προκύπτουν τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα βάσει της μεθόδου ως εξής:

	Κόστος Πωληθέντων X (1 + Ποσοστό Μικτού Κέρδους επί Κόστους)	
Εμπόρευμα "Α"	80.000,00 X (1 + 1,50)	200.000,00
Εμπόρευμα "Β"	60.000,00 X (1 + 0,33)	80.000,00
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΒΑΣΕΙ ΜΕΘΟΔΟΥ		280.000,00
ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΣΟΔΑ (Μείον)		200.000,00
ΔΙΑΦΟΡΑ		80.000,00

Η παραπάνω διαφορά θεωρείται εισόδημα που δεν δηλώθηκε και εφόσον δεν αιτιολογηθεί, υπόκειται σ

5.5. Τεχνική Σχέσης της Τιμής Πώλησης προς το Συνολικό Όγκο Κύκλου Εργασιών

Για τον προσδιορισμό των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα με την τεχνική αυτή, προσδιορίζονται από τον έλεγχο, οι συνολικές παραγόμενες και προς διάθεση μονάδες προϊόντος της επιχείρησης, καθώς και η τιμή πώλησης που θα εφαρμοστεί σ' αυτές.

Στο παράδειγμα αυτό θεωρούμε ότι η υπό έλεγχο επιχείρηση χρησιμοποιώντας δύο διαφορετικές πρώτες ύλες, παράγει δύο προϊόντα.

Από τα λογιστικά αρχεία, τα φορολογικά στοιχεία, την ανάλυση της παραγωγικής λειτουργίας της επιχείρησης, τις πληροφορίες που αντλήθηκαν από τον φορολογούμενο και από τρίτους και βάσει των τεχνικών προδιαγραφών παραγωγής, ο έλεγχος διαπίστωσε τα παρακάτω:

Ακαθάριστα έσοδα: 200.000,00 ευρώ

Προϊόν "Α" - Αποθέματα έναρξης (μονάδες): 850

- Αποθέματα λήξης (μονάδες): 600

Προϊόν "Β" - Αποθέματα έναρξης (μονάδες): 300

- Αποθέματα λήξης (μονάδες): 400

Σύνολο Αναλωθέντων Πρώτων Υλών	
Πρώτη ύλη Α	Πρώτη ύλη Β
12.000	9.000

Σχέση Ανάλωσης Πρώτης Ύλης - Παραγωγής Προϊόντων		
	Μονάδες Α' ύλης	Μονάδες παραγόμενου προϊόντος
Προϊόν Α	2	1
Προϊόν Β	4	1

Τιμή Πώλησης ανά Μονάδα Προϊόντος	
Προϊόν Α	Προϊόν Β
30	40

Με βάση τα παραπάνω υπολογίζονται οι βάσει ελέγχου συνολικές μονάδες παραγόμενου προϊόντος και οι συνολικές πωλήσεις σε μονάδες.

Μονάδες Παραγόμενου Προϊόντος - Πωλήσεις					
	Σύνολο Α' υλών / μονάδες Α' υλών	Μονάδες παραγόμενου προϊόντος	(Πλέον) Απογραφή έναρξης	(Μείον) Απογραφή Λήξης	Πωλήσεις σε μονάδες
Προϊόν Α	12.000 / 2	6.000	850	600	6.250
Προϊόν Β	9.000 / 4	2.250	300	400	2.150
Σύνολο Πωλήσεων					8.400

Έχοντας προσδιοριστεί από τον έλεγχο η τιμή πώλησης ανά μονάδα προϊόντος, προσδιορίζονται βάσει της μεθόδου, τα έσοδα από την επιχειρηματική δραστηριότητα:

	Πωλήσεις σε Μονάδες	Τιμή Πώλησης ανά Μονάδα Προϊόντος	Έσοδα από Επαγγελματική Δραστηριότητα
Προϊόν Α	6.250	30	187.500,00
Προϊόν Β	2.150	40	86.000,00
Σύνολο Εσόδων Ελέγχου			273.500,00
Δηλωθέντα έσοδα			200.000,00
Διαφορά			73.500,00

Η παραπάνω διαφορά θεωρείται εισόδημα που δεν δηλώθηκε και εφόσον δεν αιτιολογηθεί, υπόκειται σε φορολόγηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ένας από τους βασικούς στόχους της οικονομικής πολιτικής κάθε κράτους είναι επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης και οικονομικής σταθερότητας. Ως προς αυτή την κατεύθυνση, ένας σοβαρός παράγοντας που επηρεάζει τη λειτουργία του οικονομικού συστήματος και του στόχου αυτού, είναι η φοροδιαφυγή, φαινόμενο όπου στη χώρα μας εντοπίζεται σε μεγάλη έκταση.

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου είναι διεθνώς αναγνωρισμένες τεχνικές που χρησιμοποιούνται εδώ και χρόνια από όλες τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες, αποτελώντας ένα σημαντικό εργαλείο των ελεγκτικών υπηρεσιών για τον προσδιορισμό μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης, στοχεύοντας στον περιορισμό του φαινομένου της φοροδιαφυγής και στην αύξηση των δημοσίων εσόδων.

Πρόκειται για μεθόδους ελέγχου που δεν βασίζονται μόνο στα βιβλία, τα στοιχεία και τις δηλώσεις του φορολογούμενου αλλά αναλύοντας την οικονομική του κατάσταση και αξιοποιώντας στοιχεία από διάφορες πηγές, οδηγούν σε συμπεράσματα για τις μεταβολές της περιουσιακής κατάστασης κατά την διάρκεια μιας ή περισσότερων φορολογικών περιόδων, με σκοπό τον προσδιορισμό των εσόδων από όλες τις πηγές εισοδημάτων και των φορολογικών υποχρεώσεων που συνεπάγονται τα έσοδα αυτά.

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου, θεσμοθετήθηκαν για πρώτη φορά στη χώρα μας το 2012, με την εισαγωγή στον νόμο 2238/1994, των διατάξεων του άρθρου 67B, οι οποίες συμπεριλήφθηκαν και στους νέους φορολογικούς νόμους 4172/2013 και 4174/2013, στο πλαίσιο της φορολογικής μεταρρύθμισης, με σκοπό τον εκσυγχρονισμό του φορολογικού συστήματος και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των φορολογικών ελέγχων, καθώς εφαρμόζονται στις περιπτώσεις που οι παραδοσιακές τεχνικές ελέγχου δεν είναι αποτελεσματικές.

Με τη χρήση τους οι ελεγκτικές υπηρεσίες διαμορφώνουν μια συνολική εικόνα της οικονομικής κατάστασης των φορολογουμένων, συλλέγοντας και χρησιμοποιώντας πληροφορίες για τις οικονομικές δραστηριότητες, την οικονομική κατάσταση και τη συμπεριφορά των φορολογουμένων, τα έσοδα και τις δαπάνες που πραγματοποιούν και γενικά όλα τα στοιχεία που μπορούν να αξιοποιηθούν ώστε να προσδιοριστεί αποτελεσματικότερα η ύπαρξης μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης.

Επιπλέον δίνεται η δυνατότητα στη φορολογική διοίκηση να προσδιορίσει με πιο αντικειμενικό τρόπο το πραγματικό εισόδημα των ελεγχόμενων φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων, με βάση τα πραγματικά δεδομένα της δραστηριότητάς τους, με αποτέλεσμα μέσω της πιο δίκαιης κατανομής των φορολογικών βαρών, να επιτυγχάνεται η ενίσχυση του αισθήματος κοινωνικής δικαιοσύνης και κατ' επέκταση της φορολογικής συνείδησης των πολιτών.

Η εργασία αυτή αποτελεί μια προσπάθεια ανάλυσης του νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου που διέπουν την εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, αποτύπωσης του πλαισίου εφαρμογής των μεθόδων αυτών κατά τη διαδικασία του φορολογικού ελέγχου καθώς μία προσπάθεια εφαρμογής των μεθόδων με τη χρήση θεωρητικών αριθμητικών παραδειγμάτων, ώστε να αναδειχθεί η σημασία της χρήσης της κατάλληλης τεχνικής για τον προσδιορισμό του εισοδήματος των φορολογουμένων.

Η χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου από τις ελεγκτικές αρχές στη χώρα μας είναι σχετικά πρόσφατη και δεν υπάρχει σημαντική πληροφόρηση σε σχέση με τα αποτελέσματα των ελέγχων μέσω των τεχνικών αυτών.

Ενδιαφέρουσα για την εξαγωγή συμπερασμάτων, θα ήταν η εμπειρική διερεύνηση σε σχέση με την εφαρμογή των μεθόδων κατά τη διάρκεια των φορολογικών ελέγχων, τόσο ως προς την αποτελεσματικότητά τους και την ποιότητα των αποτελεσμάτων τους, όσο και ως προς τα μεγέθη των διαφορών που προκύπτουν από την εφαρμογή τους, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα μελλοντικά να χρησιμοποιηθούν με το βέλτιστο τρόπο, οδηγώντας στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, την ενίσχυση του αισθήματος κοινωνικής δικαιοσύνης και ανάπτυξη της φορολογικής συνείδησης των πολιτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Αληφαντής Γ. (2016), «Ελεγκτική», Εκδόσεις Διπλογραφία Πάμισος, Αθήνα.
- Βόσκας Σ. (2016), «Ζητήματα σχετικά με την Πραγματογνωμοσύνη και τις Γνωμοδοτήσεις ειδικών επιστημόνων στην Πολιτική και Ποινική Δίκη», σσ.1-20.
- Γκίκας Δ., και Παπαδάκη Α., Σιουγλέ Γ. και Τζόβας Χ. (2016), «Χρηματοοικονομική Λογιστική», Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα.
- Γκίνογλου Δ., Ταχυνάκης Π. και Πρωτόγερος Ν. (2004), «Λογιστικά Πληροφοριακά Συστήματα -Μηχανογραφημένη Λογιστική», Αθήνα, Εκδόσεις Rosili, Αθήνα.
- Δαλιάνης Γ. (2019), «Φορολογικός έλεγχος μέσω νέων τεχνικών», *Ναυτεμπορική*.
- Καζαντζής Χ. (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μία συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις BusinessPlus Α.Ε.
- Κορομηλάς Γ. και Γιαννόπουλος Χ. (2006), Φορολογικός Έλεγχος Επιχειρήσεων, Σημειώσεις Σεμιναρίου Φορολογικός Έλεγχος Επιχειρήσεων.
- Κάτσικας Σ., Γκρίτζαλης Δ. και Γκρίτζαλης Σ. (2004), «Ασφάλεια Πληροφοριακών Συστημάτων», Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών, Αθήνα.
- Κόντος Γ. (2010), «Λογιστική Τραπεζών και εταιρειών Leasing & Factoring», 2η έκδ., Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.
- Κουλογιάννης Κ., Νιφορόπουλος Κ. και Γραβιάς Κ. (2012), «Πλήρης οδηγός 2012 για την ορθή φορολογική αναμόρφωση των αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων, εκπιπτόμενες και μη εκπιπτόμενες δαπάνες επιχειρήσεων ανά λογαριασμό λογιστικού σχεδίου, ανάλυση όλων των περιπτώσεων, κωδικοποίηση όλων των εκπιπτόμενων και μη εκπιπτόμενων δαπανών με βάση τις τελευταίες διατάξεις-αποφάσεις-διοικητικές λύσεις», σσ. 1-108, (<http://www.taxheaven.gr>).
- Κυριαζόγλου Ι. (2001), «Έλεγχος Συστημάτων Πληροφορικής EDP/IT Auditing», Εκδόσεις Anubis, Αθήνα.
- Λαναράς Κ. (2012), «Νομοθεσία Εργατική και Ασφαλιστική – Εφαρμογή – Νομολογία – Ερμηνεία», Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα.
- Λεβαντής Ε. και Γρηγοράκος Θ. (1989), «Το Δίκαιο των Εμπορικών Εταιριών», τ. ΙΙΙ-Ανώνυμες Εταιρίες, Αθήνα.
- Λουμιώτης Β. (2015), «Εφαρμοσμένη Ελεγκτική των Επιχειρήσεων», Εκδόσεις ΙΕΣΟΕΛ, Αθήνα.

- Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2012), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελεγκτικής (ΔΠΕ)», Εκδόσεις ΙΕΣΟΕΛ, Αθήνα.
- Λουμιώτης Β. (2018), «Βασικές Οδηγίες Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (ΔΠΕ)», Εκδόσεις ΙΕΣΟΕΛ, Αθήνα.
- Λουμιώτης Β. (2006), «Αρχές και Μέθοδοι Ελεγκτικής», Εκδόσεις ΙΕΣΟΕΛ, Αθήνα.
- Λιόλιος Α. (2014), Ο Έλεγχος των Φορολογικών Υποθέσεων, Εκδόσεις ΑΡΙΩΝ ΟΕ.
- Μελάς Δ. (2015), Περιουσιολόγιο - Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου και νέο Ποινολόγιο, Εκδόσεις: Οικονομικές Εκδόσεις Ε.Ε.
- Μπάρμπας Ν. (2016), Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, (Ν. 4172/2013), Κατ' άρθρο ερμηνεία, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2017), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος Θεωρία και Εφαρμογές, Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική.
- Νεγκάκης Ι.Χ. (2015), «Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς Θεωρία και Εφαρμογές», Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη.
- Νεγκάκης Ι.Χ. (2015), «Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς Ειδικά Θέματα», Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη.
- Νεγκάκης Χ. (2018), «Λογιστική Εταιριών – Θεωρία και Πράξη», Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη.
- Νεγκάκης Ι.Χ. και Κουσενίδης Β.Δ. (2015), «Διοικητική Λογιστική», εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη.
- Ντάσιου Σ., Πέτσα Β. και Ζελενίτσας Μ. (2016), Τεχνικές Ελέγχου Με Την Χρήση Μεθόδων Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης, Υπουργείο Οικ/κών, ΓΓΔΕ, Γενική Δ/ση Φορολογικής Διοίκησης, Δ/ση Ελέγχων/Τμήμα Δ'.
- Τάτσος Ν. (2012), Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική, Εκδόσεις Κριτική.
- Σκόρδου Β. (1987), «Φοροτεχνική Ελεγκτική των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιχειρήσεων», Αθήνα.
- Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (2016), «Υποδείγματα Εκθέσεων Ελέγχου των Οικονομικών Καταστάσεων», Εκδόσεις ΣΟΕΛ, Αθήνα.
- Φυτράκης Ε. (2010), «Τα Ελεγκτικά Σώματα της Διοίκησης – Θεωρία-Νομοθεσία-Νομολογία», Εκδόσεις Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Χέβας Δ. και Μπάλλας Α. (2010), «Χρηματοοικονομική Λογιστική Ειδικά Λογιστικά και Φορολογικά Θέματα Εταιριών», 42η έκδοση, Εκδόσεις Μπένου, Κ. & Π. Σμπίλιας Α.Ε.Β.Ε., Αθήνα.

- Χέβας Δ. (2007), «Θέματα Φορολογικής Λογιστικής», Εκδόσεις Ε. Μπένου, Αθήνα.
- Χέβας Δ. (2007), «Λογιστικά Προβλήματα Μεγάλων Επιχειρήσεων», Εκδόσεις ΟΠΑ, Αθήνα.
- Χέβας Δ. (2006), «Ειδικά Λογιστικά και Φορολογικά Θέματα Εταιριών», 2η έκδοση, Εκδόσεις Κ. & Π. Σμπίλιας Α.Ε.Β.Ε., Αθήνα.
- Χέβας Δ. (2010), «Προχωρημένη Χρηματοοικονομική Λογιστική», εκδόσεις Μπένου, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

- Ahmad Z. and Taylor D. (2009), «Commitment to independence by internal auditors: the effects of role ambiguity and role conflict», *Managerial Auditing Journal*, Vol. 24, No. 9, σελ. 899-925.
- Alman D. (2002), «Enron Had More Than One Way to Disguise Rapid Rise in Debt», *The New York Times*, February 17.
- Arens, A. A., Elder, R. J., & Beasley, M. S. (2013), «Auditing and Assurance Services», 15th Edition, Prentice Hall, USA.
- Arens A., Elder R. and Beasley M. (2010), «Auditing and Assurance Services: An Integrated Approach», 11th ed., Prentice Hall, USA.
- Anderson D., Sweeney D. and Williams T. (1996), «Statistics for Business and Economics», West Publishing Company, 6th Edition, St. Paul, USA.
- Apostolou B., Hassel J., Webber S. and Summers G. (2001), «The Relative Importance of Management Fraud Risk Factors», *Behavioral Research in Accounting*, Vol. 13, σελ. 1-24.
- Apostolou A. and Pyrgaki M. (2009), «Archaeological Interpretation Issues of Prehistoric Accounting», 8ο Ετήσιο Συνέδριο Συνδέσμου Επιστημόνων Χρηματοοικονομικής και Λογιστικής Ελλάδος (Η.Φ.Α.Α.), Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Θεσσαλονίκη.
- Arora A. (1990), «The regulation of the Company Auditors under the Companies Act 1989», *The Journal of Business Law*, May, σελ. 272-279.
- Basel III (2011), «A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems», Bank For International Settlements- Press & Communications, Basel Switzerland, June, §106/777(x).

- Basel III (2011), «A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems», Bank For International Settlements-Press & Communications, Basel Switzerland, June 2011, §117/42.
- Basel III (2011) «A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems», Bank For International Settlements - Press & Communications, Basel Switzerland, June.
- Βόσκακ Δ.Σ., (2016), «Ζητήματα σχετικά με την Πραγματογνωμοσύνη και τις Γνωμοδοτήσεις ειδικών επιστημόνων στην Πολιτική και Ποινική Δίκη», Θεσσαλονίκη.
- Beasley M., Buckless F., Glover S. and Prawitt D. (2006), «Auditing Cases-An Beasley M., Buckless F., Glover S. and Prawitt D. (2012), «Interactive Learning Approach», 3rd ed., Pearson Prentice Hall, USA.
- (2010), «Auditing Cases», 3rd ed., Prentice Hall, UK.
- Bell B. and Griffin J. (2012), «Commentary on Auditing High-Uncertainty Fair Value Estimates», Auditing: A Journal of Practice and Theory, Vol. 31, No. 1, σελ. 147-155.
- Benford F. (1938), «The law of anomalous numbers», Proceedings of the American Philosophical Society, Vol. 78, No.4, σελ. 551–572.
- Boynton W. and Johnson R. (2008), «Modern Auditing», 8th ed., Wiley, UK.
- Brant C., Glover S. and Wood D. (2012), «Extreme Estimation Uncertainty in Fair Value Estimates: Implications for Audit Assurance», Auditing: A Journal of Practice and Theory, Vol. 31, No. 1, σελ. 127-146.
- Brown K., et al. (2000), «Andersen Indictment in Shredding Case Puts Its Future in Doubt as Clients Bolt», The Wall Street Journal, March 15.
- Burnaby P., Abdolmohammdi M., Hass S., Sarens G. and Allegrini M. (2009), «Usage of Internal Auditing Standards by companies in the United States and select European Countries», Managerial Auditing Journal, Vol. 24, No.9, σελ. 835 - 860.
- Biber E. (2010), “Revenue Administration: Taxpayer Audit - Use of Indirect Methods”, *International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department*, pp. 1-12.
- Duke B.S. (1966), “Prosecutions for Attempts to Evade Income Tax: A Discordant View of a Procedural Hybrid”, *Yale Law School Legal Scholarship Repository*, Vol. 76, pp. 10-15.
- Jacobs A. (2013), “Detailed Guidelines for Effective Tax Administration in Latin America and the Caribbean”, *United States Agency for International Development*, Chapter 9. Fraud Investigations, pp. 201-224.

- Makedonskiy N.S. (2005), “Taxation Mechanisms based on Simplified and Indirect Evaluation of Tax Liabilities”, *Russian-European Centre for Economic Policy*.
- Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), “Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods”, *Prepared by Forum on Tax Administration’s Compliance Sub-group*, pp. 4-46.
- Rettig P.C. (2014), “Overview: Indirect Methods of Determining Taxable Income”, *Journal of Tax Practice & Procedure*, pp. 19-24.
- Thuronyi V. (1996), “Tax Law Design and Drafting- Presumptive Taxation”, *International Monetary Fund*, Vol. 1, Chapter 12, pp. 401-433.
- Thompson K. (2012), «Sampling», 3rd ed., Wiley, USA
- Walters M. (2007), «A Draft of an Information Systems Security and Control Course», *Journal of Information Systems*, Vol.21, No.1, Spring, σελ. 123 -148.
- Watts A. and Zimmerman J. (1983), «Agency Problems, Auditing and the Theory of the Firm some evidence», *The Journal of Law and Economics*, Vol. XXVI, October, σελ. 613 - 633.
- Wells J. (1997), *Occupational Fraud and Abuse*, Obsidiary Publishing.
- Wells J. (2001), «Why Employees Commit Fraud», *Journal of Accountancy*, February, Vol. 191, Issue 2, σελ. 89 - 91.
- Witte S. (2010), «Statistics», 9th ed., Wiley, USA.
- Woolf A. (1912), «A Short History of Accountants and Accountancy», Cee and Co.,UK
- Wolnizer W. (1995), «Are Audit Comertees Red Herrings?», *Abacus*, Vol. 31, pp. 45 - 66.
- Wright A. and Ashton R. (1989), «Identifying audit adjustments with attention-directing procedures», *The Accounting Review*, Vol. 64, Issue 4, σελ. 710 - 728.
- Wise M. R. (2000), “Tax Fraud and Mens Rea Forensic Accounting”, *Sixth Annual Fraud Conference, Montreal*, pp. 30-43.

Νόμοι – Εγκύκλιοι

- Ν.4141/2013, Επενδυτικά εργαλεία ανάπτυξης, παροχή πιστώσεων και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 81/05-04-2013).
- Ν.4172/2013, Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 167/23-7-2013.
- Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.
- ΠΟΛ.1037/2005, Έλεγχος εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων επιτηδευματιών και βεβαίωση και καταβολή των φόρων, Αρ.Πρωτ. 1021681/1120/ΔΕ-Α' / 1.3.2005.
- ΠΟΛ.1159/2011, Καθορισμός της διαδικασίας εφαρμογής της παραγράφου 5 του άρθρου 82 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 2238/1994) αναφορικά με το Ετήσιο Πιστοποιητικό που θα εκδίδεται από Νόμιμους Ελεγκτές ή ελεγκτικά γραφεία εγγεγραμμένα στο δημόσιο Μητρώο του ν. 3693/2008 (ΦΕΚ Α 174).
- ΠΟΛ.1270/24.12.2013, Μεθοδολογία Έμμεσων τεχνικών Ελέγχου.
- ΠΟΛ.1050/2014, Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού.
- ΠΟΛ.1094/07.4.2014, Τροποποίηση της ΠΟΛ.1050/17-2-2014 Απόφαση του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων, που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 474 τεύχος Β/25-2-2014 περί καθορισμού του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού.
- ΠΟΛ.1034/2016, Τροποποίηση των διατάξεων της Α.Υ.Ο. ΠΟΛ.1159/2011 (ΦΕΚ 1657/Β'), σχετικά με το Ετήσιο Πιστοποιητικό που εκδίδεται από Νόμιμους Ελεγκτές και ελεγκτικά γραφεία εγγεγραμμένα στο δημόσιο Μητρώο του Ν.3693/2008 (ΦΕΚ 174/Α').
- ΠΟΛ.1064/2017, Εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 63 του ν. 4174/2013 (Ειδική Διοικητική Διαδικασία – Ενδικοφανής προσφυγή), καθορισμός λεπτομερειών για τη λειτουργία της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), την εφαρμοστέα διαδικασία και τον τρόπο έκδοσης των αποφάσεων αυτής και ρύθμιση ζητημάτων καταβολής και αναστολής καταβολής του οφειλόμενου ποσού σε περίπτωση άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής.

- ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 10.5.2013, Εφαρμογή έμμεσων τεχνικών ελέγχου για τον προσδιορισμό φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων.
- Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, Δ/νση Επίλυσης Διαφορών, Υποδιεύθυνση Νομικών Θεμάτων, Τμήμα Β1 Νομικής Υποστήριξης, (Απρίλιος 2018), Εγχειρίδιο απαντήσεων στα συνηθέστερα ερωτήματα που αφορούν την άσκηση Ενδικοφανούς προσφυγής ενώπιον της Δ/νσης Επίλυσης Διαφορών.

Διαδικτυακές Πηγές και Ιστοσελίδες

- Δαλιάνης Γ. (2019), “Φορολογικός έλεγχος μέσω νέων τεχνικών”, *Ναυτεμπορική*. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.naftemporiki.gr/story/1436781/forologikos-elegchos-meso-neon-texnikon>
- Λιόλιος Α.(2013), Έμμεσες τεχνικές ελέγχου. Τρόποι εντοπισμού κεφαλαίων. - Μέρος πρώτο -Η ρευστότητα του φορολογουμένου, *Epsilon 7*, τεύχος 12, άρθρο 1632. Διαθέσιμο μόνο για συνδρομητές στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.e-forologia.gr/epsilon7>.
- Λιόλιος Α.(2014), Έμμεσες τεχνικές ελέγχου. Τρόποι εντοπισμού κεφαλαίων - Μέρος δεύτερο - Η μέθοδος της καθαρής περιουσίας (καθαρής θέσης), *Epsilon 7*, τεύχος 1, άρθρο 1638. Διαθέσιμο μόνο για συνδρομητές στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.e-forologia.gr/epsilon7>.
- Λιόλιος Α.(2014), Έμμεσες τεχνικές ελέγχου. - Μέρος Τρίτο - Η μέθοδος των τραπεζικών καταθέσεων, *Epsilon 7*, τεύχος 2, άρθρο 1644. Διαθέσιμο μόνο για συνδρομητές στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.e-forologia.gr/epsilon7>.
- Coenen T. (2015), “Lifestyle analysis in criminal cases: Proving income without full documentation”. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <http://www.sequenceinc.com/fraudfiles/2015/08/lifestyle-analysis-in-criminal-casesproving-income-without-full-documentation/>.
- Internal Revenue Service (2016), “Internal Revenue Manual”. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: https://www.irs.gov/irm/part4/irm_04-010-004-cont01.html
- Townsend J. (2011), “Confusion in the Court of Appeals about the Indirect Method of Proof”, *LexisNexis Legal Newsroom*. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.lexisnexis.com/legalnewsroom/tax-law/b/tax-policy-blog/archive/2011/10/10/confusion-in-the-court-of-appeals-about-the-indirect-method-of-proof.aspx?Redirected=true> .

<https://www.aade.gr/>

<https://www.capital.gr/>

<https://www.e-forologia.gr/>

<https://www.e-forosimv.gr/>

<https://www.naftemporiki.gr/>

<https://www.oecd.org/>

<https://www.taxheaven.gr/>